

Na obranu Múzea SNP

Artur Bekmatov

Minister obrany Jaroslav Nad' zverejnil vyhrážky šéfovi Múzea SNP, ktorý si dovoľil zachovať sa ako slobodný občan a zodpovedný odborník a vyjadril nesúhlas s likvidáciou národnej historicko-vednej inštitúcie. Začal vyhrážkou kontrolou zákaziek, ktoré sa mu nezadajú. „Aj o tom sa budeme baviť. Aj o Nočných vlkoch v múzeu. Aj o tom, či sa štátny zamestnanec má politicky angažovať a zneužívať na to svoju funkciu,“ napísal a k svojej motivácii prevziať kontrolu nad múzeom prezdil viac, než by si želal.

Odhliadnime od úsmevného faktu, že Nad' ani len nevie, že Stanislav Mičev nie je štátnym zamestnancom. Dôležitejšie je, že „politicky angažovaných“ straníkov dosadila súčasná, rovnako ako predošlé vlády do stoviek štátnozamestnaneckých pozícií. Skúste hádať, koľkí okresní prednostovia sú aktivistami OLaNO, koľkí riaditelia úradov práce sú regionálnymi predsedami Sme rodina, či kandidovali do parlamentu. Takmer všetci.

Ministrovi Nad'ovi teda neprekáža politická angažovanosť štátnych zamestnancov. Mičev má prísť o prácu, lebo je angažovaný „nesprávne“, v ľavicovej strane. Cítite ten silný závan mccarthismu?

Avšak kľúčovým dôvodom je verejne prejavovaný nesúhlas s likvidáciou Múzea SNP a správne pomenovanie toho, do čoho Nad' dotlačil ministerku kultúry Natáliu Milanovú. Podľa Mičeva skončí múzeum „ako otrhaná hus“.

Ani odborníci, nielen z múzejníctva, ale aj histórie a vôbec kultúry, podivný kšeft ministrov za OLaNO nepodporujú, viacerí sa otvorene postavili proti. Najmä preto, lebo rozmýšľanie Nad'a a Milanovej neprijateľne zužuje vnímanie SNP ako vojenskej akcie. Lenže na jeho prípravu sa podieľal aj politický odboj (komunistický a občiansky), exilová reprezentácia v zahraničí, verejné inštitúcie (rozhlas, Národná banka Slovenska), partizánske jednotky v drvivej väčšine zložené z civilistov.

A práve civilné obyvateľstvo kvôli Povstaniu pretrpelo muku. SNP zasiahlo a zanechalo hlbokú stopu vo všetkých civilných sférach života – od kultúry cez školstvo až po hospodárstvo. Takmer 80 rokov je zdrojom národnej hrdosti. SNP patrí celému Slovensku. A preto by si aj Múzeum SNP malo zachovať svoju širokospektrálnosť a neopúšťať rezort kultúry.

Ba dokonca je namiesto otázka, či by nemalo získať štatút verejnoprávnej inštitúcie. A obrana by namiesto toho mala štedrejšie prispieť na stovky pamätníkov a hrobov roztrúsených po celom Slovensku (i v zahraničí), ktoré sú v mnohých prípadoch v nedôstojnom stave, lebo ich udržiavanie leží na pleciah finančne podvyživených samospráv.

Postavme sa za zachovanie Múzea SNP v dnešnej podobe. **Podpíšte petíciu, ktorú nájdete aj na internetovej stránke Bojovníka na adrese www.bojovnik.eu.**

Veteráni odboja, členovia SZPB Karol Kuna, Anna Bergerová, Samuel Baran a Ján Chudík boli 9. mája na Slávine stredobodom pozornosti.

foto redakcia

Likvidácia Múzea SNP

Braňo Ondruš

Ministerstvá kultúry a obrany sa dohodli na likvidácii Múzea SNP. Dnešný názov mu síce zostane, ale inštitúcia, ako ju dnes poznáme, zanikne. Nikto pritom neuviedol jediný skutočný dôvod, iba pseudoargumenty, ktorých vyvrátenie zaberie pár minút. Protestnú petíciu už na internete podpísali tisíce ľudí. Hlúposť, ktorú nepodporuje ani odborná verejnosť, ešte môže zastaviť parlament.

Natália Milanová toto múzeum ako ministerka kultúry nikdy nenavštívila. Nikdy sa k nemu nevyjadrila, nezaujímal sa oň. Bojovník poslal ministerstvu niekoľko konkrétnych otázok, dostal však len všeobecné stanovisko bez odpovedí na ne. Ministerka k téme vôbec nevystupuje, strčila hlavu do piesku a aj na spoločnej tlačovke s ministrom obrany Jaroslavom Nad'om iba opakovala jeho tvrdenia.

Vyššie polstoročie to fungovalo

Ten najčastejšie tvrdí, že spojenie Múzea SNP a Vojenského historického ústavu (VHÚ) je „logické“ a „prirodzené“. Pritom múzeum vzniklo v roku 1955 v pôsobnosti krajského národného výboru a od apríla 1957 patrí pod ministerstvo (vtedy povolenie) kultúry. Teda 64 rokov sa

tu striedali generácie, ktorým riadenie múzea rezortom kultúry pripadalo „prirodzené“ a „logické“, hoci celý ten čas mala armáda neporovnateľne silnejšie postavenie a i vlastné historicko-vedecké zázemie. A hoci dnešný Vojenský historický ústav formálne vznikol 1. mája 1994, za 27 rokov žiadnemu ministrovi obrany nezišiel na um takýto „logický“ a „prirodzený“ nápad.

Minister Nad' nelogickosti a neprirodzenosti tohto spojenia zjavne nerozumie, alebo ju ignoruje. On si to zjavne nemyslí, ale práve jeho vyjadrenia popierajú deklarované dôvody tohto kroku.

Odstránenie civilných tém

Obe inštitúcie prepája ich činnosť v jedinej oblasti a tou je vojenská

história v rokoch 1939–1945. Zatiaľ čo v prípade VHÚ je dominujúcou, v prípade Múzea SNP ide len o časť toho, čomu sa venuje. Vedecky skúma a mapuje všetko z obdobia tzv. Slovenského štátu, nielen jeho armádu. Patrí sem domáca politika, priemysel, poľnohospodárstvo, doprava, kultúra, školstvo, verejná správa, zahraničná politika, životný štýl, národnostné otázky, činnosť ÚŠB, prenasledovanie politických odporcov, holokaust. To všetko je civilná a nie vojenská história. S armádou nemá nič spoločné.

Keď sa objavilo toto vysvetlenie, Nad' zareagoval, že „ide o obrovské nepochopenie, o čom je rezort obrany. Máme vlastné školstvo, vlastné zdravotníctvo a áno, máme aj vlastnú kultúru.“ Aj vlastný šport, lenže napriek tomu rezort obrany neriadi všetky školy, všetky nemocnice a celú kultúru. Čiže existuje nejaký dôvod, kritérium, podľa ktorého niektorá nemocnica či škola obrane patrí a iná nie. Podľa čoho si Nad' vybral Múzeum SNP doteraz nevyvetlil. (Pokračovanie na str. 2)

Nárast extrémizmu v USA

Sofia Prátorová

Americká televízia PBS odvysielala v rámci relácie Frontline dokument s názvom American Insurrection (Americké povstanie). Reportér A. C. Thompson v ňom zmapoval nárast sily pravícových extrémistov v USA počas vlády Donalda Trumpa.

Čoraz otvorenejšie, odvážnejšie a agresívnejšie verejné prejavy pravícových militantných skupín prisu-

dzuje Trumpovi, lebo ich niekoľkokrát verejne podporil. Napriek upozorneniam odborníkov na neustále sa zvyšujúce nebezpečenstvo s tým jeho vláda nič nerobila a namiesto toho označila za nepriateľa USA skupiny ako ANTIFA či Black Lives Matter.

Ako SA v Nemecku

V dôsledku toho sa v USA odohralo niekoľko vážnych incidentov – v Charlottesville, v Michiga-

ne, pri prepadaní synagógy zahynulo 11 ľudí. Na svedomí ich síce majú rôzne skupiny, ale Thompson ukázal, čo ich spája. Členovia organizácií ako RAM, Proud Boys či Boogaloo Bois sa síce môžu obliekať rozdielne, všetci sa však riadia ideológiou plnou nacistických hesiel a snov o nadvláde bielych. A páchajú násilie podobne, ako SA v Nemecku na začiatku 30. rokov 20. storočia. (Pokračovanie na str. 11)

Likvidácia múzea SNP

(Dokončenie zo str. 1)

Naopak, kým sa argument o civilnej pôsobnosti múzea objavil, Nad' poskytoval vysvetlenia, z ktorých jasne vyplýva, že vní-

iný rozmer. Minister nenecháva nikoho na pochybách, že civilný rozmer vedeckej práce Múzea SNP ho nezaujímajú, nevidí ho a nemieni sa oň starať ani

ešte aj vlastné peniaze, sama si ich tlačí? Nie, oba rezorty čerpajú z toho istého rozpočtu. Nie je nič ľahšie, ako presunúť jeden milión v prospech rezortu kultúry. Tohtoročný rozpočet MO SR dosahuje 2,076 mld. €, zatiaľ čo rozpočet MK SR len 0,253 mld. €. Dokonca čisté kapitálové (investičné) výdavky MO SR sú vo výške 0,694 mld. €, čiže rozpočet kultúry na všetko, vrátane platu ministerky, prevyšujú plánované investície obrany takmer 3 krát!

Ak minister Nad' sľubuje viac peňazí pre Múzeum SNP, tak túto sumu môže pokojne presunúť svojej stránickej kolegyni. Ak sú niektoré činnosti duplicitné, stačí lepšia koordinácia medzi dvoma rezortmi, ktoré vedú nominanti tej istej strany. Spoločné hliadky vojakov a policajtov na hraniciach či testovacích centrách ministri dohodli ľahko, nikomu ani na um ne-

Takto vyzerala stavba hlavnej budovy Múzea SNP 15. 7. 1969.

foto Múzeum SNP

ma Múzeum SNP čisto ako vojenské. A čo je horšie, presne tak si predstavuje jeho budúcnosť: „vojenský historici budú môcť užšie spolupracovať, vojaci majú k svojej histórii veľmi blízko,“ „Múzeum SNP a VHÚ spájajú rovnaké témy, hodnoty a poslanie,“ „urobíme všetko pre to, aby sa spoločný vedecký a odborný potenciál využil v prospech ďalšieho rozvoja vojenskej historickej vedy, vojenského múzejníctva a archívnictva na Slovensku.“

Lži o financiách

Vojenský historici, vojenská veda, vojenské múzejníctvo. Takže podľa Nad'a „ide o obrovské nepochopenie, o čom je rezort obrany,“ ale v spojení Múzea SNP a VHÚ v skutočnosti vidí iba vojenský, žiadny

v budúcnosti. Nečudo, že je jediný, kto toto spojenie považuje za „logické“ a „prirodzené“.

Ďalším živým argumentom je odkaz na finančnú stránku veci. Ministerstvo kultúry sa ani neusiluje obhájiť, keď sa Jaroslav Nad' vysmieva z finančnej situácie Múzea SNP: „Nemám pocit, že by dnes prekvitalo obrovskými investíciami a darilo sa mu. Stačí sa pozrieť na stav vystavených exponátov na nádvori...“ A sľubuje, že „nebudete prichádzať k triešteniu zdrojov,“ lebo spojenie „umožní užšiu spoluprácu, efektívnejší výskum a šetrenie prostriedkov odstraňovaním duplicit.“

Stačí presun jednej sumy

Lenže o akých zdrojoch to minister tára? Vari má armáda

Medzi osobnosti Povstania patria mnohí civilisti . foto Múzeum SNP

Stanovisko MK SR

Rozhodnutie bolo vykonané po zrelej úvahe na základe intenzívnej komunikácie medzi oboma ministrami s prihliadnutím na skúsenosti zo zahraničia. Účinnosť sa po zmene zákona predpokladá od začiatku roka 2022.

Poslanie a ani ciele Múzea SNP sa nebudú meniť. Je potrebné zdôrazniť, že aj v podpísanom Memorande o spolupráci medzi ministerstvom kultúry a ministerstvom obrany je explicitne uvedené, že sa obe strany zaväzujú vytvoriť čo najlepšie prostredie pre zvýšenie kvality plnenia úloh jednotlivých subjektov s cieľom podpory zachovania hmotných a nehmotných pamiatok, dokumentujúcich bohatú vojenskú minulosť Slovenska, protifašistický odboj, povojnové súdne procesy, rehabilitácie povstalcov, ako aj súčasné prejavy neofašizmu,

rasovej neznášanlivosti a intolerancie. Vysoká profesionálna úroveň Vojenského historického ústavu, ktorý je členom mnohých medzinárodných organizácií, je garantom, že toto poslanie a ciele budú zachované.

Presný postup presunu Múzea SNP pod rezort obrany bude pripravovaný na základe diskusií na túto tému s odborníkmi v rámci rezortov a poradných orgánov. Privítame ale aj podnety širšej odbornej verejnosti pri tomto procese.

Pod ministerstvom kultúry zostane Digitalizačné centrum Múzea SNP. Digitalizačné centrum plánuje MK SR využívať aj pre svoje ďalšie zriaďované inštitúcie.

Rezort kultúry spravuje Múzeum holokaustu v Seredi, je preto logické, že Slovenská národná expozícia v štátnom múzeu Auschwitz-Birkenau v Poľsku s rovnakým zameraním ostáva tiež pod ministerstvom kultúry.

Úplne rozdielne inštitúcie

Braňo Ondruš

Stačí sa pozrieť na internetové stránky Múzea SNP a Vojenského historického ústavu, aby bolo jasné, že ich nespájajú „rovnaké témy a poslanie,“ ako tvrdí minister obrany Jaroslav Nad'. Aj táto lož prezrádza, že si on, či jeho poskokovia nedali ani takú námahu, aby sa zaujímali o to, čomu sa vlastne Múzeum SNP venuje.

„Základným poslaním Múzea SNP“ sú kompletné „dejiny slovenskej spoločnosti rokov 1938–1945“ s dôrazom na protifašistický a ná-

rodnooslobodzovací boj a SNP.“ Zároveň „dokumentuje povojnové súdne politické procesy, rehabilitácie povstalcov a súčasné prejavy neofašizmu, rasovej neznášanlivosti a intolerancie.“ Každý z nás dobre vie, že Slovenské národné povstanie to nie sú len boje v horách, ale obnovenie Slovenskej národnej rady, vytvorenie národných výborov, obnovenie občianskych práv Židov, zabezpečovanie potravín či zdravotnej starostlivosti pre obyvateľov povstaleckého územia, k SNP patrí aj vydávanie slobodnej tlače a rozhlasové vysielanie Slobodného vysieláča.

(Pokračovanie na str. 9)

Múzeum SNP široko presahuje vojenskú históriu Povstania.

foto autor

zišlo presunúť časť vojakov pod rezort vnútra, alebo naopak testovacie miesta pod rezort obrany. Ak to išlo v týchto prípadoch, prečo jediným spôsobom pomoci Múzea SNP je jeho presun do rúk Jaroslava Nad'a?

Tvrdenia bez argumentov

Sprava, zľava, zhora, zdola. Nech akokoľvek obraciame vyjadrenia ministra obrany, neobstoja voči skutočne logickým

a prirodzeným argumentom. Jednoducho klame a vymýšľa si. Jeho komunikačná aktivity a mlčanie ministerky Milanovej bez pochyby dokazuje, že celý nápad je jeho. Pred Vianocami osobne navštívil Múzeum SNP, ako keď si zemepán príde obzrieť svoje nové panstvo. Nad' pripomína smutne známeho stalinistického ministra Alexeja Čepičku, ktorý sa tiež usiloval všetko možné dostať pod kontrolu armády. Napoleonský syndróm v učebnicovej podobe.

Likvidácia Múzea SNP zapadá do šíleného trendu podriaďovania civilného sektora armáde. Na čele rezortu vnútra je nedávny šéf vojenskej tajnej služby, zdravotníctvo riadi aktívny vojak, ktorý ani len neodišiel do zálohy. Vojaci sú dnes na hraniciach, kontrolujú súkromné zdravotnícke zariadenia. A teraz aj celonárodné civilné múzeum zaberá armáda. Jaroslav Nad' je ministrom zatiaľ iba rok.

Odborníci: Nesúhlasili sme!

Predseda Múzejnej a galerijnej rady PhDr. Dalibor Mikulík sa ostro ohradil voči tvrdeniu ministerky Milanovej, že „s týmto krokom súhlasila aj Múzejná a galerijná rada, čo je nezávislý expertný orgán zložený z odborníkov.“ To isté vyhlásilo ministerstvo obrany.

V Denníku N uviedol, že o téme presunu sa rada dozvedela na zasadnutí 27. 4. 2021 a „vzhľadom na zásadný nedostatok informácií k projektu Rada tému uzavrela žiadosťou o ich doplnenie (ako dokazuje zápisnica zo zasadnutia Rady),“ upozorňuje Mikulík. „V žiadnom prípade nepadlo ani súhlasné, ani nesúhlasné stanovisko k danej téme.“ Predseda Rady navyše konštatuje, že „názory Rady, ktorej členmi sú odborníci v danej oblasti, sú často opomínané, a je preto otázne, či je účel Rady ako poradného orgánu naplňaný“.

Diskutovali len úradníci

Odborníci potvrdzujú, že ani Nad', ani Milanová nepredložili žiadne odborné argumenty na podporu likvidácie Múzea SNP: „Rada nedisponuje informáciami/odpoveďami na zásadné otázky, ktoré viedli k rozhodnutiu o delimitácii Múzea SNP,“ reaguje D. Mikulík. Podpredsedníčka Rady Zuzana Šulová sa na protest dokonca vzdala funkcie a podpísala petíciu za záchranu Múzea SNP.

Ministerka Milanová na otázku o odbornej diskusii pred rozhodnutím pre RTVS povedala: „Predchádzala diskusia intenzívna medzi nami ministerstvami.“ Čiže „diskutovali“ ministerka s ministrom a možno nejakí ich úradníci.

Historici sú proti

Historik a univerzitný pedagóg Eduard Nižňanský v Správach RTVS upozornil, že „Múzeum SNP nie je vojenské múzeum“ a odmieta, aby sa stalo „jedným z vojenských múzeí“. Ďalší historik a univerzitný učiteľ Martin Pekár označuje dohodu Nad'a a Milanovej za „nedostatočné historické povedomie a zlyhanie kultúrnej a pamäťovej politiky tohto štátu“.

(ho)

Deň škaredý, deň pekný

Martin Krno

V sobotu 8. mája sa na Slavín vyviezli na limuzínach okrem prezidentky Zuzany Čaputovej i predseda parlamentu Boris Kollár s dvoma podpredsedami, niekoľkí členovia vlády a bratislavský primátor Matúš Vallo. Premiér Eduard Heger kvôli zahraničnej ceste zavítal na Slavín už v piatok. Pri vyhlásení pre médiá si dal veľký pozor, aby nepoužil prívlastky „sovietsky“ a červený“.

Jediným pozitívom pri vzdávaní holdu osloboditeľom bola veta v príhovore prezidentky pred televíznymi kamerami. Prvý raz po

nec, sme dostali odpoveď, že po skončení pietneho aktu.

Divadielko pred hrobmi takmer sedemtisíc červenoar-

kom prešla na druhú stranu mo-
hyly k strapcu novinárov, ktorí
poslušne čakali na vyhradenom
mieste, a predniesla pár „štáto-
tvorných“ viet. Otočka na opät-
ku, späť na druhú stranu, cup-
cup dole schodíkmi a veľkým
oblúkom prešla okolo delegá-
cie SZPB.

Medzi nami vpredu stál je-
diný prítomný veterán druhej
svetovej vojny partizán Karol
Kuna. Obsypaný medailami bol
neprehliadnuteľný. Pani presi-
dentka pred ním ani nespoma-
lila!

Pre úplnosť treba dodať, že sa
pri nás na chvíľku pristavil mi-
nister obrany Jaroslav Naď a
predseda NR SR Boris Kollár
sa s odbojármi dlhšie porozpra-
val a dohodol stretnutie.

Nevítaní a ignorovaní odbojáři

Konečne sme mohli pristú-
piť ku schodom na hornej te-
rase pamätníka. Jeden z voja-
kov čestnej stráže sa nechal ob-
mäkčiť a niesol náš veniec. Za
nami kráčali s kvetinami vo for-
me červenej päťčipej hviezdy
predstavitelia KSS a ostatné or-
ganizácie. V sobotu na oslavách
veľa ľudí nebolo. Mimocho-
dom, posledné roky sa spoloč-
né podujatie na Slavíne konalo
9. mája, čomu sa prispôbil aj
prezident Andrej Kiska.

Okolo našej delegácie, teda
najmä okolo Karola Kunu, sa
vytvoril hlúčik televíznych re-
daktorov. Potrebovali do večer-
ného vysielania i niekoľko viet
od veterána.

Konečne svitla slnečná nedela

Napriek našej rade sa novinári
v nedeľu neobjavili. Iba kamera-
man z TA3 nakrútil pár záberov,
keď sa dozvedeli, že na Slavíne

V nedeľu bol Slavín plný ľudí.

foto redakcia

je po celý deň množstvo národa.
Celé rodiny s deťmi totiž prichá-
dzali s kvetmi, keď odchádzali,
za nimi prišli ďalší...

My zo Zväzu sme tam prišli
so štyrmi priamymi účastník-
mi bojov pred 76 rokmi. Karol
Kuna pôsobil v Liptove, Samuel
Baran bol partizánom na my-
javských kopaniciach, Ján Chu-
dík vojakom Červenej armády,
Anna Bergerová ako 15-ročná s

Rusi im prichádzali blahoželať,
fotili sa s nimi, pýtali sa na vše-
ličo. Naši bojovníci sa usmieva-
li ako slniečko nad nami...

Slávnostné príhovory mali
veľvyslanci Ruska Igor Bratčí-
kov a Kazachstanu Roman Vas-
silenko, prítomní boli aj zástup-
covia diplomatických misií Biel-
loruska a Číny. S vencami a ky-
ticami prichádzali vojenski vy-
slúžilci, členovia klubov vojen-

Slavín nadranom 9. mája.

foto redakcia

siedmich rokoch sme počuli z úst
hlavy nášho štátu, že vďačíme za
mier a slobodu aj príslušníkom
Sovietskej armády.

Keď sa chcela šesťčlenná de-
legácia SZPB na čele s pred-
sedom Pavlom Sečkárom ako
obyčajne zaradiť na koniec zá-
stupu oficiálnych hostí, ozbroje-
ní príslušníci nás zastavili: „Vy
nie ste v protokole!“ Na otázku,
kedy teda môžeme položiť ve-

mejcov pokračovalo podľa očá-
kávania. Politická elita národa
dobře chránená políciou pred
plebsom sa po položení kvetov
navzájom družne zdravila a ve-
selo rozprávala, akoby nepreži-
li pred niekoľkými dňami hlbokú
vládnú krízu.

Partizána obišia

Potom hovorca prezidentke
čosi pošepkal. Ona rezkým kro-

Sme hrdí na našich predkov – osloboditeľov... Vpravo predseda Klubu Nového Slova Jozef Lysý.

foto redakcia

mamou a staršou sestrou zdra-
votníčkou u Kukorellihu par-
tizánov a po krvavom precho-
de frontu cez Karpaty u svobo-
dovcov. Oni ako prví položili
veniec pred Pribišovu bránu do
pietnej sály. Potom im prisunuli
stoličky, prostí ľudia, Slováci aj

skej histórie s dobových unifor-
mách z Nitry, skupinky priate-
ľov, celé rodiny. Viacerí náv-
števníci sa priznávali, že po
vyše roku sú prvý raz na verej-
nom podujatí, mnohí sa dlho
navzájom nevideli a tak sa sr-
dečne zvitli.

SZPB za Múzeum SNP

Ján Rohár

Predsedníctvo Ústrednej rady SZPB nesúhlasí so zámerom previesť Múzeum SNP spod ministerstva kultúry pod ministerstvo obrany a v tomto duchu bude informovať múzeum, ako aj ministerku kultúry SR.

Na svojom zasadaní 12. mája sa zaoberalo aj ekonomickou a celkovou situáciou v SZPB, ktorú negatívne ovplyvnila pandémia koronavírusu. V súvislosti s oslavami 76. výročia oslobodenia v Bratislave viacerí členovia ostro kritizovali neúctu voči SZPB zo strany protokolu prezidentského paláca a úradu vlády, ktorý nedovolil zapojenie našej delegácie do oficiálneho slávnostného aktu.

Na záver rokovania sa podpredseda Igor Čombor ospravedlnil za aktívnu účasť v prípade vyznamenávania historika Františka Vnuka cenou primátora mesta Ružomberka. Toto konanie označil za zásadnú chybu, ktorú úprimne ľutuje. K téme sa predsedníctvo vráti 23. júna, kedy má tiež riešiť stále nejasný rozpočet SZPB na tento rok.

Jedinečný koncert na Slavíne

Ján Rohár

Súčasťou osláv bol podvečer 9. mája neopakovateľný koncert Víťazstva. Išlo historickú chvíľu – dosiaľ sa ešte nikdy priamo pri tomto pamätníku koncert nekonal. Svojím spôsobom pripomínal grandiózne podujatia na počesť Dňa víťazstva, ktoré sa tradične konajú v Moskve na Poklonej hore a na iných miestach.

Vzhľadom na pandemické opatrenia bol počet návštevníkov limitovaný. Vďaka živému prenosu na internete si známe skladby ruských a sovietskych autorov mohli vychutnať aj ostatní záujemcovia. Záznam zverejnili na internetovej stránke ruského veľvyslanectva a na portáli Youtube. Na záver sa nad večerným Slavínom rozoznela pieseň symbolizujúca tento sviatok – День победы. Na podujatí nechýbal predseda NR SR Boris Kollár, či tajomník SZPB Viliam Longauer.

Ešte predtým sa viacerí členovia Zvä-

zu presunuli na ruského veľvyslanectvo v Bratislave, kde sa konala slávnostná recepcia venovaná Dňu víťazstva. Predseda SZPB Pavol Sečkár v pozdravnom príhovore povedal, že 76. výročie nie je len sviatok bývalých krajín Sovietskeho zväzu, ale aj Slovenska. Zdôraznil význam vzdelávania mládeže k vlastenectvu a k hrdosti na svetlé stránky našej spoločnej histórie, aby bola schopná vnímať hrozby narastajúceho neofašizmu a neonacizmu.

V noci z 8. na 9. mája sa Slavín ocitol odtý vo farbách našej národnej trikolóry. To členovia združenia Motorkári Slovenska tam ukončili púť spred moskovského Kremľa. Priniesli odtiaľ symbolický večný oheň. Minister obrany Jaroslav Naď v tejto súvislosti

upozornil, že akciu zorganizoval šéf Ruskej historickej spoločnosti, ktorým je aktuálny riaditeľ ruskej civilnej spravodajskej služby SVR Sergej Naryškin. Podľa ministra išlo o „zneužitie úcty k bojovníkom proti fašizmu na spravodajské hry“.

Nezvyčajný koncert na Slavíne.

Mladí nie sú neskúsení a mali

Branislav Balogh, Ján Rohár

Ak chce mať SZPB budúcnosť, musí sa čoraz viac venovať mladým ľuďom a odovzdávať tak informácie o minulosti nastupujúcej generácii. Túto oblasť má v SZPB na starosti podpredseda Norbert Lacko, autor vedomostnej súťaže Medzníky druhej svetovej vojny, ako aj ďalších aktivít pre mládež. Pri príležitosti jeho 70. narodenín mu Bojovník nielen zagraťoval, ale sa s ním aj zhováral najmä o tejto činnosti.

Ako podpredseda SZPB máte nepochybne veľmi pozitívny vzťah k SNP. Čo ovplyvnilo tento Váš postoj? Zaujímalo sa o Povstania aj vaša rodina?

SNP a stále nás viedol v duchu, že vystúpenie Slovákov proti fašizmu bolo správne. V detstvom veku ma často vodil po miestach, kde pôsobil, kde bo-

Norbert Lacko na zjazde SZPB.

Môj pozitívny vzťah k Povstaniu vyplýval aj z rodinného prostredia, v ktorom som vyrastal. Môj otec Norbert Lacko bol priamym účastníkom SNP. Povstanie ho zastihlo ako vojaka prezenčnej služby v Rajeckej doline 28. augusta 1944. Zaujímavosťou je, že na opustenie kasární využil koncom augusta žatevnú dovolenku napriek tomu, že Motyčky, kde býval, sú hornatý región bez žatiev. Následne sa spolu s Cyrilom Kuchtom zapojil do Povstania v skupine Viliama Žingora, známej ako II. partizánska brigáda M. R. Štefánika.

Kedže skupina okolo Žingora bola po vojne zaznávanou, ovplyvnilo to Vášho otca?

Nepriamo ho to ovplyvnilo. Po vojne sa pridala k ZNB a pôsobil v Košiciach v ŠtB. Mal na starosti bezpečnosť transportu prezidenta Gottwalda, keď sa vracal zo ZSSR zo Stalinovho pohrebu. Keďže sa následná smrť prezidenta označila za otravu (dnes vieme, že ňou bola prasknutá cieva a syfilis – pozn. red.), museli sa nájsť vinníci. Otec bol preto obvinený a pozbavený verejných funkcií, no ako veteránovi mu ostala 255. Samozrejme členstvo v Žingorovej skupine mu skôr prirážalo.

Ako tieto negatívne skúsenosti ovplyvnili postoj Vášho otca?

Otec nikdy nezanevrel na

joval. To na mňa urobilo už v tom čase dojem.

Kedy ste sa rozhodli zúčastňovať sa na aktivitách ČSZPB (Česko-slovenský zväz protifašistických bojovníkov)?

Po čiastočnej rehabilitácii otca v roku 1968 som sa ako absolvent vojenskej školy dostal do Prešova a Trebišova. Následne som zo zdravotných dôvodov prešiel na Vojenskú správu (VS) do Rožňavy a odtiaľ na miestnu Civilnú obranu. Už na VS som úzko spolupracoval s predsedom ČSZPB v Rožňave. Ako funkcionár som bol takmer na všetkých ich podujatiach.

Aká bola vtedajšia spolupráca armády a ČSZPB?

Ťažko sa dá hovoriť na miestnej úrovni o spolupráci. ČSZPB bola stavovskou organizáciou priamych účastníkov odboja. No takmer všetci starší kolegovia sa ako priami účastníci odboja podieľali na ich aktivitách.

Ako by ste opisali vtedajšiu činnosť ČSZPB?

Mne sa to javilo, ako snaha o zachovanie odkazu SNP formou osláv pri pamätníkoch a tiež stretnutiami s priamymi účastníkmi. Popri tom sa veteráni stretávali s mládežou a organizovali podujatia pre školákov.

Kedy ste sa dostali do SZPB a ako ste postupovali až k funk-

cii podpredsedu Ústrednej rady SZPB?

Už v roku 1985 som prejavil záujem o členstvo, no ako človeka, ktorý nebol priamy účastník ma nevezali. Po otvorení organizácie a zmene stanov ma v roku 1999 oslovili a následne sme spolu s manželkou Irenou vstúpili do SZPB. Na prvej schôdzi ma ako novoprijatého člena zvolili za podpredsedu ZO. Začal som spolupracovať s predsedom ZO SZPB Rožňava, bol tiež predsedom okresného výboru (OV). Na okresnej konferencii v roku 2003, kam som bol z titulu funkcie v Civilnej obrane pozvaný len ako hosť, ma na moje prekvapenie zvolili za predsedu OV SZPB Rožňava. V tejto funkcii som sa zúčastnil na zjazde vo Zvolene v roku 2004, kedy sme regionálne štruktúry SZPB premenovali na oblastné výbory. Následne ma tajomník ÚR SZPB Roman Hradecký po konzultácii navrhol na podpredsedu ÚR, čo bolo schválené.

Vyžaduje práca podpredsedu ÚR SZPB niečo iné než práca v regiónoch?

Je nutné byť iniciatívnejší a činorodejší v práci. Tak ako naši regionálni funkcionári robia kvalitne v regiónoch so školami, ja musím komunikovať s ministerstvom školstva a Štátnym pedagogickým ústavom (ŠPÚ). Úspech v tejto činnosti veľmi záleží na schopnosti a ochote ministra školstva spolupracovať. Podobne ŠPÚ ako garant vzdelávania v SR musí byť naklonený myšlienke boja proti fašizmu, aby sme mohli vzájomne profitovať z rozvo-

na stretnutia, ktoré organizoval v sedle Dielik na pomedzí okresov Revúca a Rimavská Sobota ČSZPB. Z našej iniciatívy sme na ne nadviazali stretnutiami v Tisovci a Dobšinej, ktoré sa pre mladých každoročne striedali. Stretnutia s mládežou som organizoval aj v Rožňave. Následne po smrti Laca Jaču som dostal do vienu Komisiu pre prácu s učiteľmi, ženami a mládežou (KUŽAM).

Priblížite prácu komisie. Aké boli jej začiatky?

Najprv sme podpísali rámcové zmluvy s Úniou žien Slovenska, neskôr aj s Jednotou dôchodcov Slovenska. Z hľadiska mládeže sme nadviazali spoluprácu s ministerstvom školstva a výborne sa rozvinula spolupráca s ŠPÚ predovšetkým s pani Benčovou, ktorá bola veľmi naklonená aktivitám SZPB. Na miestnej úrovni vytvárame odporúčania pre funkcionárov v regiónoch a prostredníctvom školskej správy v mestách a obciach hľadáme ďalšie možnosti spolupráce. V tomto prípade je vždy kľúčový postoj konkrétneho starostu, primátora či riaditeľa školy.

Máte odporúčanie pre funkcionárov, ktorí sa v regiónoch stretávajú s neochotou riaditeľov škôl organizovať besedu?

Bola uzavretá zmluva s ministerstvom školstva, ktorá jasne stanovuje, že riaditelia majú organizovať besedy s veteránmi alebo zástupcami SZPB. Zároveň sa tam ukladá povinnosť riaditeľom škôl uvoľniť deti na oslavy oslobodenia obce či mesta, ktoré sú v regiónoch. Samo-

diel ZSSR a USA na oslobodení ČSR je scestné. Časť verejnosti nereflektuje, že dnes sa aj v SZPB prezentuje história bez zveličovania. Neuberáme podiel ani Rumunom, pripomíname aj podiel ďalších, napríklad Francúzov. Myslím si ale, že školy sa vo všeobecnosti nebránia spolupráci so SZPB, čoho dôkazom je aj úspech súťaže Medzníky 2. svetovej vojny.

Čo Vás viedlo k myšlienke vytvoriť súťaž Medzníky 2. svetovej vojny?

Hlavným dôvodom bola absencia výučby o období rokov 1939–1945 na vysokých školách. Tak sa stalo, že učiteľ bol schopný žiakom povedať, že ZSSR prepadlo Slovensko. Medzníky nadviazali na ďalšie súťaže, ktoré fungovali už v minulosti. Súťaž sa organizuje na úrovni miestnych, okresných a krajských kôl. Víťazi sa stretnú v celoslovenskom kole, kde majú možnosť vyhrať lákavé ceny, v minulom roku to bol tablet. Súťaž sa skladá z nasledujúcich okruhov: SNP, 2. sv. vojna v Európe a na Slovenku a boje v regiónoch.

Kto je garantom súťaže?

Od miestnej až po krajskú úroveň tvorí KUŽAM jednotné otázky, s jediným rozdielom pri téme regionálnych dejín. Celoslovenské kolo malo na starosti v nultom ročníku Múzeum SNP, v minulom roku bol garantom ŠPÚ, no pandémie, žiaľ, znemožnila organizáciu súťaže.

Aký je Váš názor na spoluprácu s regionálnymi kultúrnymi inštitúciami?

Dohodu o spolupráci s riaditeľom ZŠ v Majcichove Martinom Bodisom podpísal predseda Zväzu Pavol Sečkar (v strede).

ja tejto hodnoty presadzovanej a formálne ctenej v celej EÚ.

V súčasnosti ste známy hlavne pre prácu s mládežou? Kedy ste sa ako podpredseda začali venovať tejto téme?

S mládežou som pracoval už v Rožňave, keď som nadviazal

zrejme, objavujú sa aj negatívne postoje ľudí, ktorý sa usilujú obviniť SZPB zo zaujatosti. My sa však iba držíme historickej reality a faktov, že Slovensko bolo oslobodené majoritne s prispomím Červenej armády. Áno vo vojne bojovali aj Spojenci, no dávať znak rovnosti medzi po-

Považujem ju za nosnú a vhodnú, keďže zaujímavým spôsobom môže osloviť práve mladých ľudí. Usilujeme sa zdôrazňovať našim ľuďom v regiónoch, aby spolupracovali s tamojšími múzeami a centrami voľného času. Centrá môžu nielen zabezpečiť priestory, ale

by dostať priestor

neraz aj ceny pre žiakov, o nadviazovaní partnerstiev ani nehovorím.

Spomínali sme základné školstvo, spolupracujete aj so samosprávnymi krajinami, ktoré zriaďujú stredné školstvo?

Práve o nadviazanie spolupráce s krajinami sa momentálne usilujeme.

Spoločnosť je zasiahnutá pandemiou, ako ste na situáciu, keď sa deti učia cez internet reagovali?

Spolu s manželkou (ktorá rovnako pôsobí aktívne v KUŽAM, pozn. red.) sme vlni vymysleli aktivitu, v rámci ktorej by deti napísali o pomníku v mieste ich bydliska, prípadne spracovali príbeh ich príbuzných, ktorí sú veteránmi, alebo nejakým spôsobom participovali na SNP. Symbolicky sme ho nazvali 75 ruží, podľa počtu rokov, ktoré uplynuli od konca vojny.

Aké boli výsledky tejto iniciatívy?

Stretla sa s veľkým úspechom, prišlo nám niekoľko desiatok prác žiakov, ktorí si tak cibрили zručnosť vytvárať a zároveň formulovať názory. Ministerstvo kultúry nám prispelo na tento projekt, čím sa osudy živých alebo zosnulých priamych účastníkov zachovávajú v brožúrkach, ktoré sme vydali. Ide o spomienky, dokumentovanie pomníkov, ale aj úvahové eseje o význame štátotvorných udalostí SNP a oslobodenia.

Pokračujete ďalej v tejto iniciatíve?

Áno, už sme požiadali o dotáciu na projekt Po stopách holokaustu a oslobodenia Slovenska.

Veľkou témou, ku ktorej sa EÚ hlási, je boj proti fašizmu a pravicovému extrémizmu. Ako Vy vnímate možnosti využitia týchto hodnôt pri vypisovaní projektov? Zároveň už teraz spolupracujete s niekoľkými ambasádami.

Aby som pravdu povedal, najväčší záujem je zo strany Ruskej federácie, ktorá nie je zatiaľ členom EÚ. (úsmev) S nimi plánujeme vytvoriť spoločnú brožúrku, bohužiaľ, spolupráca je v súčasnosti pre pandemiou pozastavená, no veľmi radi ju znova obnovíme. Najúžšiu spoluprácu z členských krajín EÚ máme s Českom. V Havlíčkovom Brode funguje podobná súťaž ako u nás, kam žiaci posielajú svoje práce. Pokus o spoluprácu s maďarskými partnermi je náročnejší, nakoľko majú slabšiu spoluprácu s mládežou.

Existujú nejaké komplikácie pri projektoch?

V súčasnosti je v SZPB centralizovaný model, keďže v stanovách je štatutárom predseda SZPB, čo komplikuje situáciu. Vezmime si príklad, že niekto chce spraviť spoluprácu napríklad v Michalovciach a niekto kókrát by mal chodiť podpísať dokumenty a dohadovať ich na centrále v Bratislave. V minulosti bol štatutárom predseda oblastného výboru, čo spo-

lenia žiakov. Je to prvý krok, prostredníctvom ktorého sa u žiakov vzbudí záujem o udalosť, alebo o pamätné miesto. Žiaci si tak začnú klásť otázky, prečo tam ten pomník stojí, čo vlastne vojna bola, na ktoré následne na hodine dejepisu nadväzujú a rozvíjajú ich. S aparátom kritického myslenia majú šancu zvíťaziť nad lákadlom rôznych ideológií, ktoré zápolia o prvovoličov cez obrazy jednoduchých riešení zložitých prob-

vedomosti si následne prehĺbili návštevou tábora v Seredi.

V čom je prínos podobných projektov voči štandardnej frontálnej výučbe?

Deti skôr pochopia význam podobných udalostí, ak sú im vysvetľované hravejšou formou, napríklad divadlom. No ak je učiteľ kreatívny, vie vlohy žiakov využiť, čím sa vraciam k Šintave.

Ďalšou skupinou sú dôchodcovia, aká je spolupráca KUŽAM s nimi?

Keďže dôchodcovia tvoria

chodcovia a osamelí a izolovaní vonkoncom nie sme. Treba prehĺbiť spoluprácu s Úniou žien a Jednotou dôchodcov.

Je možné pre nich robiť aktivity?

Dnes si naši členovia organizujú súťaže v recitácii, prípadne speve, ale nie pod patronátom SZPB, lež jednotliví dôchodcovia sú členmi SZPB.

Čo si myslíte o spolupráci mládeže a dôchodcov?

To by bola ideálna situácia, no neraz – a to je aj kritika do vlastných radov – sa mladší členovia majú problém presadiť. Podobne ako kedysi, keď sme boli stavovská organizácia, tak sa neraz kládol dôraz na pozície starších a mladší sa považovali za málo skúsených, čo by nemalo byť a mladí by mali dostať šancu.

Čo by sa muselo zmeniť v myšliach našich členov, aby sa tento rozpor dal preklenúť?

Myslím, že starší a mladí by mali nájsť vzájomný kompromis, obe strany by sa mali v niečom prispôsobiť tej druhej strane. No je to o ľuďoch, veľa záleží od povahy a ochoty ustúpiť.

Ďalšou skupinou sú ženy, aký je rozdiel byť ženou a mužom v SZPB?

Ja si myslím, že žiadny. Dnes hovoríme väčšinou o pozostalých a sympatizantoch a pri nich nesmieme robiť rozdiel medzi pohlaviami. Ženy sa dostali do názvu našej komisie pre spoluprácu SZPB s Úniou žien Slovenska.

Čo pre Vás znamená byť protifašistickým bojovníkom?

Byť protifašistom, prípadne členom SZPB je v prvom rade srdcová záležitosť. Motiváciou pre členstvo v Zväze, či pôsobenie v nejakej funkcii nesmie byť osobný prospech.

Ako vnímate okolnosť vyznamenania obhajcu a propagátora ľudáckeho Slovenského štátu a nepriateľa SNP profesora Vnuka podpredsedom ÚR SZPB a primátorom Ružomberka Igorom Čomborom?

Určite to tak nemalo byť. Nemám námietky voči jeho činnosti v pozícii primátora, ktorú však musíme oddeliť od SZPB. Jednoducho ako podpredseda SZPB sa mal vzdať účasti na tom podujatí, prípadne odmietnuť odovzdať medailu.

V čom podľa Vás spočíva budúcnosť SZPB?

V tom, že budeme aktívne šíriť odkaz národno-oslobodzovacieho boja mladšej generácii, ktorá si uvedomí význam SNP – tejto zlomovej udalosti pre Slovákov. Mladí sú našou budúcnosťou!

Foto: archív Jána Rohára

V rozhovore s účastníčkou SNP odbojarkou Annou Bergerovou.

luprácu urýchlilo a zjednodušovalo.

Po poslednom zjazde sa začalo viac hovoriť o hovoríť aj o Kluboch mladých priateľov SZPB, priblížili by ste ich čitateľom?

V ideálnom prípade si Klub predstavujeme ako entitu, ktorá si pripravuje kultúrny program pri príležitosti oslobodenia. Svojím vystúpením na oslavách tak okrem zoznamenia sa s istým segmentom kultúry priblížia svojim rodičom a širokej verejnosti aj činnosť SZPB. Tým máme možnosť získavať priazeň verejnosti. Momentálne sú dobrým príkladom školy v Majcichove, Bernolákove, v Košiciach a pripojil sa aj Trebišov. V Bernolákove to funguje na hodine regionálnej výchovy, kedy žiaci vo forme prejavu svoje poznatky prednášajú pri príležitosti výročia oslobodenia obce alebo SNP. Potenciál majú väčšie regionálne oslavy ako na Kališti, kde by mohlo participovať viac mladých.

V čom môže pomôcť nejaká recitácia básničky alebo spev piesne?

Treba to chápať v širšom kontexte rozvoja kritického mys-

lémov. Podobný účinok majú aj návštevy v tábore v Seredi.

Je podľa Vás vhodnejšie najprv prejsť tému na vyučovaní a následne absolvovať podobnú ak-

S predsedom Zväzu Pavlom Sečkárom na výstave Slovenské umenie proti fašizmu.

titivitu alebo cez aktivitu sa dopracovať k výkladu?

Na to niet jednoznačnej odpovede. Mám výbornú skúsenosť zo ZŠ Šintava, kde sa žiaci nielen venovali príprave kultúrneho programu, ale aj hrali divadlo na tému holokaustu. Tieto

výraznú väčšinu členov, činnosť pre nich nie je špecifická. Prirodzene je vhodné vytvoriť pre nich nejakú súťaž nech si cibria mozgové závitky a osviežia vedomosti. Najpodstatnejšie

je však stretávanie sa a udržovanie kontaktu s nimi.

Služi SZPB na socializáciu osamelých dôchodcov v mestách, ale aj na vidieku?

Nedá sa generalizovať, pretože aj ja s manželkou sme dô-

Aj bez legiend je víťazstvo

Martin Krno

Foto: autor a jeho archív

Ak by sme mali za korunu memoriálneho komplexu na Slavíne vybrať ktorýsi z jeho umeleckých klenotov, tak by to bola nepochybne socha Víťazstvo týčiaca sa na špici štyridsaťmetrového pylónu.

Autorom samotného takmer jedenásťmetrového kolosa nebol nik iný ako sochár a pedagóg Alexander Trizuljak. Sté výročie jeho narodenia sme si pripomenuli pred niekoľkými dňami – 15. mája. Víťazstvo nie je iba najväčšou plastikou zobrazujúcou človeka na Slovensku, ale sa pokladá i z umeleckého hľadiska vo svojom odbore za dosiaľ neprekonateľnú.

Hákový kríž nad Bratislavou

Mnohí netušia, že na diele oslavujúcom porážku fašizmu je čosi na prvý pohľad nepredstaviteľné: mohutný hákový kríž. Pravdaže, polámaný, vojak ho rozdupáva ľavou čížmou. Existuje určitý precedens – pamätník na Treprowskom cintoríne pre 79-tisíc sovietskych vojakov, ktorí padli pri dobýjaní Berlína.

Ústrednú sochu z roku 1949 tam vytvoril umelec srbského pôvodu Jevgenij Vučetič, autor slávnej Matky Vlasti na Mamajevovej mohyle vo Volgograde (s 85 metrami ide o najvyššiu sochu ženy na svete) či skulptúry Prekovejte meče na pluhy pred sídlom OSN v New Yorku.

Bronzový hrdina mohutným mečom v pravici rozsekáva hakenkreuz a v ľavici chráni dievčatko. Trocha násilný symbol. Monumentálne dielo pripomína statické sochy prísnych pruských bojovníkov, ktorí porazili spolu s Rusmi napoleonské vojská v Bitke národov pri Lipsku. Nepredpokladáme, že by docentovi Trizuljakovi slúžilo za vzor.

Vojak na reichstagu a archanjel

A čo ho najviac inšpirovalo? S touto otázkou sme sa obrátili na v súčasnosti najkompetentnejšieho známeho architekta Klementa Trizuljaka: „Podľa otcovho rozprávania to boli dva motívy. Prvým bolo vztyčenie červenej vlajky nad Ríšskym snemom.“

Dodnes človeku behajú zimomriavky po chrbte, keď vidí filmové zábery Romana Karmenova so seržantmi Rusom Michailom Jegorovom a Gruzíncom Melitonom Kantarijom. Nič na tom nemení fakt, že už dva dni predtým – 30. apríla sa to podarilo skupine vojakov vedených Michailom Mininom a po ňom Kazachovi Rachimžanovi Koškarbajevovi. Vtedy však vojnový kameraman nebol k dispozícii.

„Druhou inšpiráciou mu bol,“ pokračuje Trizuljakov syn, „svätý Michal na Anjelskom hrade v Ríme. Otec totiž v rámci príprav na Slavín dostal šancu absolvovať študijnú cestu po Európe. Navštívil Paríž, Londýn, Benátky, Florenciu i večné mesto.“

Koncom 6. storočia v čase

ra Antona von Verschaffelt, ktorú dodnes možno obdivovať na Castel Sant'Angelo.

Pri stvárnení archanjela Michala, vrátane toho na Michalskej veži v Bratislave, sme zvyknutí, že zabíja diabla. Toho by sme však na hrade v Ríme darmo hľadali. Autor zobrazuje až nasledujúcu scénu: je po boji, meč už nik nepotrebuje. Na vrchole Slavína badáme podobný motív. Majster zachytil červenoarmejca vo chvíli, keď dvíha víťaznú zástavu nad oslobodenou krajinou. Teda je dokonané, dobro zvíťazilo nad zlom. Kiežby definitívne....

Odpoveď na životnú výzvu

Odborná komisia sa v roku 1954 po troch kolách výberového konania rozhodla pre návrh kolektívu na čele s architektom Jánom Svetlíkom. Musel projekt niekoľkokrát prepracovať, no od

začiatku sa uvažovalo o ústrednej soche vojaka, ktorú dostal na starosť Trizuljak. Pre 33-ročného umelca to bola obrovská, vari životná výzva.

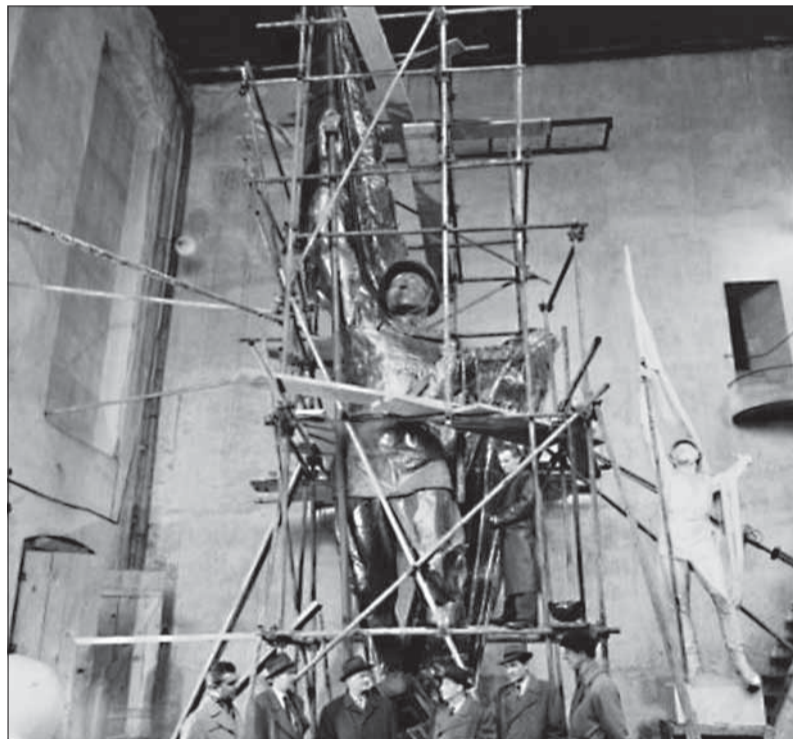
Najprv vypracoval v nadživotnej veľkosti dva a polmetrový model, ktorý postupne zväčšoval špeciálnym pantografom až do požadovaných rozmerov. To si vyžadovalo množstvo sochárskej hliny, podľa niektorých zdrojov až tony, a, samozrejme, i pomocníkov. Autorovi boli k dispozícii nádejní umelci, ktorí študovali na Vysokej škole výtvarných umení – na oddelení figurálneho sochárstva práve u Alexandra Trizuljaka a Jozefa Kostku.

Išlo najmä o nedávno zosnulého Teodora Baníka, autora viacerých búst Alexandra Dubčeka, a Juraja Hovorku, ktorý sa podieľal na tvorbe obrovskej fontány Družba na bratislavskom Námestí Slobody. Majstrovi asistoval aj neskorší monumentalista a maliar Tibor Kavecký, ako to v rozhovore pre Bojovník uviedol akademický sochár a reštaurátor Rastislav Miklánek. Dodáva:

„Baník ma učil na šupke (Škola umeleckého priemyslu), a tak ma párkrát zobral do Starej plynárne na gottwaldáku. Trizuljak vtedy pracoval už na modeli 1:1 a ten by sa do jeho ateliéru nezmestil. Kostru postavili zo zvarovaných tyčí, na ktoré nanášali hlinu. Aj tú muselo podopierať lešenie, aby udržalo masu pokope. Potom to všetko zaliali sadrou, ktorú odborníci rozrežali a jej jednotlivé kusy poslali do Prahy.“

Tam dielo odlievali v Závodoch umeleckej kovovýroby. Majster iste dozeral na to, ako sa bronzové súčasti dávajú dokopy. Hotovú sochu umiestnili na špeciálny podvozok, ktorý až do

moru kráčal Rímom sprievod modliacich sa na čele s pápežom Gregorom I. Tomu sa zjavil archanjel, ako zasúva meč do pošvy. Nebeská bytosť tým zvestovala, že sa končí vraždiaca epidémia. Na počesť tohto zázraku nechal svätý otec zhotoviť sochu. Tú v roku 1536 nahradila mramorová skulptúra Raffaella da Montelupo a v roku 1753 bronzová od flámskeho sochára Pet-

Model sochy v priestoroch Starej plynárne, ktorá stála na dnešnom Námestí Slobody.

Dokončovacie práce na Slavíne začiatkom jari 1960.

Socha sovietskeho vojaka vztyčujúceho vlajku od Alexandra Trizuljaka pred rekonštrukciou

Bratislavy ťahala Tatra 114. Pri Květennej, časti mestečka Strání, sa 21. februára 1960 transport pre poruchu motora zastavil.

Oddialilo to príchod kovového červenoarmejca na Slavín až na ďalší deň. Tam ho už čakal špeciálny 80 metrov vysoký žeriav Derrick prepožičaný z Poľska. So šéfinšpektorom mníchovskej polície hraným populárnym Horstom Tappertom však nemal nič spoločné, kriminálny seriál nakrútili až o štrnásť rokov.

Opäť žiari v lúčoch slnka

„Pamätám si na to, akoby to bolo včera,“ spomína si majster Miklánek na štvrtok 25. februára. „Prišiel som na Slavín aj s Karolom Lackom, budúcim preslávaným medailérom. Už sa tam zhromaždilo veľa ľudí od fachu i zvedavcov. Veď 15-tonový kolos sa nedvíha do takej výšky každý deň. Z podstavca mu trčali zo štyri tyče so závitmi, ktoré hore nastokli do pripravených dier a zasróbovali zvnútra pylónu. Ten je totiž dutý a vedie ním rebrik.“

Ako vlni zistili reštaurátori, na odvrátenej strane vlajky zanechal Trizuljak pre budúce generácie vyrytú kresbu tváre šéfa kolektívu Svetlíka, seba a svojej manželky Evy, budúcej autorky nádherných art-protisov, netkaných nástenných kobercov. Miklánek dopĺňa, že by tam mali byť i črty tváre dvoch Trizuljakových asistentov, aspoň mu to tvrdili.

Žrd' zástavy, ktorá vznikla z hlavni zničených nemeckých tankov, slúži ako bleskozvod. Za

vo krásne

posledných 60 rokov sa na pomníku prírodné živly vybláznili. Odnieslo si to žulové obloženie na vrchole, ktoré nahradili novým, svetlejšim. Pozlátená päťcípá hviezda v štíte zástavy bola natoľko poškodená, že ju museli celkom vymeniť. V lúčoch zapadajúceho slnka opäť žiari nad mestom.

Kedysi sa šušovalo, že je hviezda z čistého zlata. Preto sa za ňou začiatkom 80. rokov vybral akýsi dobrodruh. V polovici pylónu sa však zasekol, nemohol hore ani dole. Za asistencie polície ho „zvesili“ hasiči. Možno ide iba o jednu z viacerých tzv. urbánnych legend, ktoré sprevádzali zrod a existenciu tejto národnej kultúrnej pamiatky.

B ako Boh, D ako Deus?

Povráva sa, že autor, známy svojím kresťanským založením, stvárnil vlniacu sa zástavu tak, aby to z jednej strany vyzeralo ako B (Boh) a z iného pohľadu ako D (Deus, v latinčine Boh). Je na tom kus pravdy?

Syn Klement sa na to viackrát pýtal otca v úzkom rodinnom kruhu, kde nemal dôvod niečo zatajovať. Otec sa tomu vysmial. Podobne ako tvrdeniu, že sa kompozíciou, v rámci ktorej žrd' s visiacim samopalom mala vytvárať kríž, snažil nahradiť ten na mohutnej zvonici Kostola Panny Márie Snežnej, ktorú dali komunisti zbúrať. Dali, no vtedy ešte veža stála.

Vdova uznávaného psychiatra Pavla Hlubockého chodievala na prechádzky po vilovej štvrti s vnukmi a vždy im ukázala na vojaka na Slavíne: „To je váš dedko!“ Po rokoch si v jednej rozhlasovej relácii zaspomínala, že si jej budúci manžel komcom 50. rokov popri štúdiu pri-

vyrábal na brigádach. Pohyboval sa aj v umeleckých kruhoch, kde sa spoznal s Trizuljakom. A ten si ho ako vyšportovaného mládenca vyhládol za model.

Medik mu stál niekoľko mesiacov, za čo si údajne zarobil tritisíc korún. Uniformu im požičali zo Slovenského národného divadla. „Tvár sochy však nie je jeho, pretože manžel podľa Trizuljaka nemal ruské črty,“ vysvetľovala Marcela Hlubocká, „urobil ju podľa jedného sovietskeho baletáka.“

Kolega ma na sekretariáte predsedu SZPB upozornil na bustu, ktorú majú odbojármi zapožičanú od rodiny Trizuljakovcov – štúdiu portrétnej časti ústrednej plastiky na Slavíne. Vraj do nej majster dosadil črty syna Klementa. Čo on na to? „Tak to sotva,“ uškrnul sa, „ved' som mal vtedy rok-dva. A starší brat Marek o päť rokov viac.“

Ponúka sa iná verzia

Pred šiestimi rokmi, keď sa na oslavách 70. výročia oslobodenia Bratislavy zúčastnil ruský minister zahraničných vecí Sergej Lavrov, zastavil sa pri členkách SZPB zo Zvolenskej Slatiny 12-násobný majster ČSSR

Alexander Trizuljak (v strede) s Jurajom Hovorkom a Teodorom Banikom pri realizácii ústrednej sochy na Slavíne.

v modernom päťboji a zakladateľ humanitárnej Spoločnosti Ferdinanda de Martinengo – Peter Kurhajec. Dušoval sa, že Trizuljak hľadal medzi športovcami typ pre sochu vojaka a vybral si práve jeho. Tak kto bol modelom? Podľa Klementa Trizuljaka to mohli byť obaja a možno i ďalší, koho si otec vytipoval.

Žiaľ, od humanistu Kurhajca sa už podrobnosti nedozvieme, zomrel pred štyrmi rokmi. Spojili sme sa však s jeho dcérou Petrou, poslankyňou v mestskej časti Bratislava-Ružinov: „Áno, otec mi to často spomínal. Akurát sa stal prvý raz majstrom Československa a vtedy si odkrúcal prezenčnú službu v Bratislave. Súčasťou tréningov bolo i plávanie na kúpalisku a tam ho našiel Trizuljak. Viackrát mu stál ako model – za kopec zmrzliny.“

Nedávno v rádiu Regina vysielali archívnu nahrávku s Kurhajcom, v ktorej túto skutočnosť potvrdzuje. Echo mal dať maliarovi Kurhajcov priateľ, nádejný sochár Alexander Vika, ktorý vtedy študoval na VŠVU. V Starej plynárni, ktorú už dávno zbúrali, bol asi 20-krát a za každé státie vyfasoval kýblik zmrzliny, o ktorú sa vždy podelil s kamarátmi. Stáť dlho bez pohybu, veru nie je pohodlné, ale Trizuljak mu rozprával jednu zaujímavú epizódu za druhou, takže si mladý Peter ani neuvedomil, ako uteká čas.

Posledné prípravy na zdvihnutie sochy na pylón 25. februára 1960 aj s legendárnym B.

Tvár neznámeho muža

Rovnako ako si pamätá jeho dcéra, v rozhovore zdôrazňoval, že sa majstrovi akurát jeho tvár nepozdáva. Potreboval vraj drsnejšiu, vojaka, čo prešiel stovky kilometrov frontmi svetovej vojny. „Uvedomujem si,“ vyjadril sa v rozhlasovej reportáži Janky Bleyovej, „že hoci tam hore nie je moja tvár, bola to pre mňa obrovská pocta, keď som mohol dať takýmto spôsobom nielen hold Víťazstvu, ale viesť aj k zamysleniu, aby sa niekedy čosi také už nikdy neopakovalo.“

Spomínaná hrubšia tvár sa k teórii „sovietskeho baletáka“ veľmi nehodí, ani k tej na buste pred kanceláriou predsedu Zväzu. Vzápätí sa nám dostali do rúk detailné fotografie z vlahšej re-

konštrukcie Slavína. Šesťdesiat rokov sa nik nemohol pozrieť vojakovi priamo do očí. A keby nebolo dronov s kamerou, tak by to platilo ďalšie desaťročia až do najbližšej generálnej opravy pamätníka. Napriek tomu Trizuljakovi veľmi záležalo na tom, aby našiel tú pravú tvár. Prečo? Lebo bol profesionálny umelec.

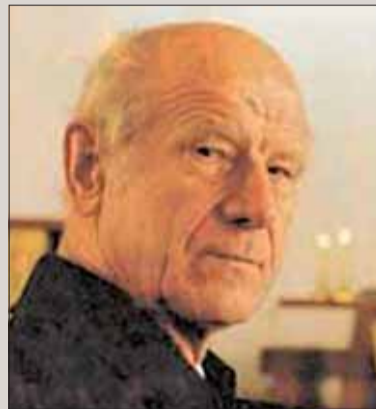
Ktovie, či sa niekedy dozvieme meno toho mladého muža. Iba ak by sa o jeho netradičné dedičstvo ktosi dôveryhodný prihlásil.

Odkazom Slavína, jeho projektantov, tvorcov a sochárov, ktorí sa podieľali na tomto vynikajúcom diele, pre nás i budúce generácie raz pre Československý rozhlas vyslovil Alexander Trizuljak:

„Každé dejiny sa dajú až s odstupom času najlepšie vysvetľovať a pochopiť a my ten odstup už máme.“

Naozaj ho máme všetci?

Alexander Trizuljak

Ako priekopník moderných technológií v sochárstve, pedagóg, spoluautor koncepcie viacerých kultúrnych ustanovizní a aktivít, patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti slovenského umenia v druhej polovici minulého storočia.

Narodil sa 15. mája 1921 vo Varíne pri Žiline. Jeho otec roľník, hoci bolo v rodine deväť detí, si

ženie viacerých stredných umeleckých škôl a galérií – v Trenčíne, Nitre, Humennom či Galérie mesta Bratislava. Podporoval rozvoj kultúrneho života na Slovensku vrátane medzinárodnej výstavy mladých umelcov Biennale Danubius a Sochy piešťanských parkov. Inicioval vznik Slovenského fondu výtvarných umení a už neexistujúcich dielni Umeleckých remesiel.

S manželkou, akademickou maliarkou Evou Trizuljakovou, mali osem detí. Najstarší syn Marek je významný sklársky výtvarník pôsobiaci v Česku. Okrem Klementa (zhotovil pre Slavín z borovicového dreva veľký pravoslávny kríž) pracuje ako architekt aj syn Alexander. Najmladšia dcéra Pavla Lazárková Trizuljaková sa zase stala vyhľadávanou umeleckou návrhárkou.

Docent Trizuljak zomrel 15. októbra 1990 v Bratislave. (ao)

Alexander Trizuljak – Milenci (1960) v zime pri vyústení Kolonádového mosta v Piešťanoch.

Deň víťazstva v Košiciach

Ján Stankovič,
predseda ZO SZPB Dargovských hrdinov Košice

Deň 76. výročia porážky fašizmu v Európe a oslobodenia Československa Červenou armádou bol prevažne slnečný, aj keď po oblohe občas preleteli mraky, ktoré však nemohli zmať naše plány – vzdať dôstojnú úctu a vďaka našim osloboditeľom položením vencov a kvetín k ich pamätníkom v našom meste. Naše odhodlanie nemohli zhatiť ani tohtoročné pandémie sťažené podmienky.

O 11:00 hod. sa členovia SZPB, Zväzu Rusov na Slovensku a KSS už tradične zišli v Mestskom parku pri pamätníku gen. Ivana J. Petrova. Generál bol veliteľom sovietskych

vojsk, ktoré oslobodili Košice 19. 1. 1945.

Osobitou udalosťou po položení kvetov bolo uloženie kahanca s plameňom z Večného ohňa, ktorý z Hrobu neznámeho vojaka v Moskve priviezli slovenskí motorkári. Vy-

soko si ceníme ich počin a odsudzujeme nedôstojné protiruské a urážlivé vyhlásenia niektorých našich vrcholných predstaviteľov o tejto udalosti! Prítomní si mohli tento pre nás „svätý“ oheň preniesť do svojich domovov.

Oslavy Dňa víťazstva v Košiciach.

foto autor.

Oslavy v Štiavnicí

Michal Kríž, redaktor Štiavnických novín

ZO SZPB v Banskej Štiavnici si spoločne so zástupcami mesta pripomenula 76. výročie ukončenia 2. svetovej vojny 7. mája 2021 pri Pamätníku padlých hrdinov.

Úctu hrdinom, ktorí položili svoje životy za našu slobodu, prišla vyjadriť primátorka Nadežda Babiaková, viceprimátor Marián Zimmermann, poslanec MsZ Pavel Bačík, tajomník ZO SZPB Jaroslav Dudík, primátor Krupiny Radoslav Vazan, starosta obce Ilija Vratislav Cengel, športový riaditeľ FK Sitno B. Štiavnica Lukáš Pellegrini, zástupcovia Unie vojnových veteránov SR a občania nášho mesta.

Účastníci oslavy v Banskej Štiavnici.

foto autor

Aj v Šali sme sa poklonili osloboditeľom

Dajana Hanesová,
hovorkyňa MsÚ Šala

Napriek pandémie sme ani v Šali nemohli vynechať pripomienku Dňa víťazstva nad fašizmom v prítomnosti aspoň obmedzeného počtu občanov nášho mesta. Pietny akt kladenia vencov sa uskutočnil pri pamätníku na Dolnej ulici.

Na znak úcty tým, ktorí bránili svoju krajinu pred nacistickými okupantmi položila veniec k pamätníku viceprimátorka Šale Danica Lehocá spolu s poslancom mestského zastupiteľstva a zároveň predsedom Komisie kultúry a cestovného ruchu pri MsZ Petrom Hlavatým.

„Tento odkaz nesmie byť limitovaný ani protipandemickými opatreniami, ani žiadnymi okolnosťami, ako napríklad nepriaznivé počasie, pretože ľudia, ktorí sa v tom čase zaslúži-

li o našu slobodu, sa nepozerali na to, či sa im chce, či nechce, či sviety slnko menej alebo viac, jednoducho boli ochotní položiť to najvzácnejšie, svoje životy za to, aby sme dnes žili v takej dobe, v akej žijeme,“ prihovorela sa k prítomným Danica Lehocá.

Na slávnostnom podujatí nechýbal

ani prednosta okresného úradu v Šali Dionýz Solár, predseda ZO SZPB Vladimír Zemko a členovia Mládežníckeho parlamentu mesta Šala. „Nesmieme zabúdať na to, čo prežili naši predkovia. Tieto udalosti si treba pripomínať, aby sa to už nikdy neudialo,“ zdôraznil Dionýz Solár.

Viceprimátorka Šale Danica Lehocá a poslanec Peter Hlavatý. foto autorka

Spomienkové podujatie v Bardejove

Vasil' Hudák, Bardejov

Aj v Bardejove sme si pripomenuli 76. výročie oslobodenia našej vlasti a ukončenia 2. sv. vojny. Medzi obeťami boli aj tisíce našich rodákov: z okresu Bardejov padlo 200 občanov a 3000 sa nevrátilo z koncentračných táborov. A nevyčísliteľné sú aj psychické utrpenia pozostalých a obrovské materiálne škody, ktoré boli spôsobené nezmyselnou vojnou rozpútanou nemeckým nacizmom.

S odhodlaním, že hrdinstvo bojovníkov nesmie zostať zabudnuté, a s vedomím, komu vďačíme za ťažko vybojovanú slobodu, sa zišli v komornom zastúpení a s dodržaním epidemiologických opatrení zástupcovia štátnej správy a samosprávy i Oblasťného výboru SZPB pri Pamätníku vďaka na námestí SNP, aby položením kvetov a minútu ticha vzdali hold a úctu účastníkom boja za slobodu. Obdobne si kyticou kvetov uctili pamiatku židovských spoluobčanov v areáli Pamätníka holokaustu, ktorých smrť zavinila zvrátená rasistická ideológia nacistov.

Pripomenuli sme si mená našich príslušníkov 1. čsl. armádného zboru, partizánov a odbojárov: Peter Babej, Andrej Svianek, Vojtech Plachta, pplk.

Mikuláš Reviľák, pplk. Michal Karpatský, pplk. Eliáš Soroka, Andrej Nicák, Ján Nicák, Michal Purdeš, Fedor Perdeš, Ján Tančín, Ján Demko, Ján Grešš, Mikuláš Hanuščák, František Hažir, Jozef Marcinek, Anna Holováčová, Mária Ždiňako-

Zastupcovia Mesta Bardejov na čele s primátorom Borisom Hanuščákom. foto Ján Pala

Po príhovoroch predsedníčky Obľv SZPB Košice M. Gergeľovej, Zväzu Rusov N. Dostovalovej a kultúrnom programe študentov, sme sa presunuli k pamätníkom na Námestí osloboditeľov, kde sme o 12:15 hod. vzdali hold osloboditeľom, už aj za účasti terajších i bývalých predstaviteľov mesta.

My, potomkovia našich otcov a dedov, ktorí v 2. svetovej vojne bok po boku s černoarmejcami bojovali za našu slobodu proti nemeckým fašistickým okupantom a ich prisluhovačom, vyzývame všetkých občanov, aby nestrácali historickú pamäť! Nesmieme zabúdať prejavovať vďaka padlým, ktorí svojimi životmi zabezpečili našu existenciu a život v mieri. Nedajte sa zmiasť propagandou, ktorá by nás mohla priviesť až k vojne. Naopak, túžime po vzájomne výhodnej spolupráci a priateľstve medzi národmi!

vá, MUDr. František Radáč, MUDr. Dušan Čajka a mnohí ďalší. Žiada sa ešte spomenúť nášho posledného – najdlhšie žijúceho odbojára Alojza Fuňáka, ktorý nás navždy opustil v roku 2019 a v tomto roku by sa bol dožil 100 rokov.

Je na nás, aby sme ich posolstvo vštepovali mladej generácii a postavili sa proti úsiliu vymazať z dejín, kto nás oslobodil, zneuctiť pamätníky a pamiatku hrdinov. Nech nám pamätné miesta, pomníky, pamätníky a cintoríny neustále pripomínajú hrôzy 2. svetovej vojny.

V predvečer Dňa víťazstva starosta obce Závažná Poruba Pavel Betko položil vence k pomníku obeťami 1. i 2. svetovej vojny na Polčeno a na mieste, kde padol vo februári 1945 vojak Červenej armády Nikolaj Ivanovič Nebesnyj. Za všetkých našich občanov vyjadril vďaka osloboditeľom a úctu obeťami vojny.

Dušan Migala, predseda ZO SZPB Závažná Poruba

foto Zuzana Vallušová

Úplne rozdielne inštitúcie

(Dokončenie zo str. 2)

O SNP a o tom, ako má vyzerať najskôr rozhodli politici (ilegálna SNR), pričom riešili civilné a politické aspekty Povstania, až potom zapojili do jeho prípravy armádu. Ani organizovaný „protifašistický a národnoslobodzovací boj“ nebol výlučne záležitosťou (slovenskej) armády. Reálne sa doň zapojila až v druhej polovici vojny po skúsenostiach z Ukrajiny a Ruska. Dovtedy išlo o jednotlivcov, akým bol napríklad Ľudovít Kukorelli, ktorí individuálne spolupracovali s občianskym odbojom.

Civilné ilegálne hnutie

Naopak, ilegálny odboj bol po celé obdobie dominantne civilnou záležitosťou. Riadili ho politici a realizovali ho ľudia všetkých možných profesií, v najrôznejšom spoločenskom postavení, v rôznom veku, muži i ženy – ľudia, ktorí s armádou nemali nič spoločné za celý svoj život a na vojenskej stránke boja proti fašizmu a nacizmu sa nikdy nepodieľali.

Nevojenský hrdinovia odboja

Husák, Novomeský, Šmidke, Ursíny, Šrobár, Letrich, Nosko,

ale aj manželka Viestovci, Osoha, Nešpor, sestry Chutkové, Dubčekovci, Hollý, Bergerová, Chmel – lídri i radoví, širšej verejnosti neznámi civilní odbojárji z celého Slovenska po celých 6 rokov riskovali svoje životy zapojením sa do ilegálnej činnosti proti klérofašistickému režimu. Ved' koľko je medzi nami

nikto z nich nemá s vojenskou históriou Slovenska nič spoločné (okrem účasti hrstky z nich na politickom riadení povstaleckej armády).

VHÚ – výlučne vojenská história

A hoci bojovali so zbraňou v ruke, ani partizáni neboli vo-

zárskych a armádnych jednotiek.

Na rozdiel od šírky pôsobenia Múzea SNP naopak samotný VHÚ deklaruje svoje zameranie výlučne na „rozvoj slovenskej vojenskej historickej vedy, vojenského archívniectva, vojenského múzejníctva, špecializovanej vedeckej knižnice a knižničných služieb, ako aj vojensko-historických služieb.“ Civilno-historické služby nespomína ani náhodou.

nych fondov a spisových celkov Československej armády a ich spoločnom využívaní, zastupovanie MO v komisii Ministerstva vnútra SR na prípravu dvojstranných medzištátnych dohôd o vojnových hroboch, návrhy rozkazov prezidenta SR (ako najvyššieho veliteľa armády) k historickým výročiam, zabezpečovanie činnosti Rady pre vojenskú symboliku, či návrhy vystúpení ministra obrany na podujatiach súvisiacich s vojensko-historickou problematikou.

Služby len pre armádu

VHÚ sa napokon vyjadruje ku korešpondencii ministra obrany, ak sa vzťahuje „na oblasť vojenských dejín a tradícií“, k návrhom na povyšovanie účastníkov národného boja za oslobodenie, k vojenskému vzdelávaniu a výchove, udeľovaniu čestných a historických názvov vojenským útvarom, či k tvorbe vojenskej symboliky.

Navyše pri VHÚ existuje Slovenská komisia vojenskej histórie, ktorá „zastupuje vojenských historikov SR v domácich kontaktoch ako aj v kontaktoch s vojenskými historikmi a organizáciami vojenských historikov v zahraničí.“ V roku 1994 ju prijali do Medzinárodnej organizácie vojenskej histórie.

Múzeum SNP.

foto Jozef Horváth

potomkov odbojárov, ktorí proti slovenským ľudakom, gardistom a „úšebákam“ nebojácne bojovali s nasadením všetkých síl?

Činnosť a pôsobenie týchto hrdinov boja za slobodu patrí do pôsobnosti Múzea SNP, ale

jaci. Aj keď svoju činnosť počas Povstania s armádou koordinovali, z hľadiska velenia fungovali nezávisle. Už len pôsobenie sovietskych rozvedčikov a politických komisárov jasne ukazovalo rozdielne postavenie parti-

Aj nevedecká činnosť VHÚ súvisí výlučne s armádou: ochrana a revitalizácia národného kultúrneho dedičstva v rezorte ministerstva obrany, realizácia Protokolu medzi MO SR a MO ČR o rozdelení archív-

Ministerka či minister klamú

Braňo Ondruš

Ministerka Milanová tvrdí, že nezmyselnému rozhodnutiu o podriadení Múzea SNP Vojenskému historickému ústavu „predchádzala intenzívna diskusia medzi nami ministerstvami.“ Minister Nad' hovorí dokonca o „mesiacoch prípravy“. Je podivuhodné, o čom „ministerstvá“ diskutovali, ak ignorujú priepastné rozdiely v pôsobnosti, charaktere, témach výskumu a poslaní medzi Múzeom SNP a VHÚ.

Milanová a Nad' o budúcnosti Múzea SNP nehanebne klamú. MK SR tvrdí, že „poslanie a ani ciele Múzea SNP sa nebudú meniť.“ Nad' zasa, že „urobíme všetko, aby sa spoločný potenciál využil v prospech rozvoja vojenskej historickej vedy, vojenského múzejníctva a archívniectva na Slovensku.“

Múzeum stratí postavenie...

Lenže jedno vylučuje druhé. Buď zostane Múzeum SNP nezávislou inštitúciou zameranou na celé, teda nielen vojenské dejiny rokov 1939–1945 (a dokonca aj po nich), alebo bude podriadené záujmom výlučne „vojenskej historickej vedy, vojenského múzejníctva a archívniectva“. Obidva deklarované zámery sa súčasne realizovať nedajú.

Z doterajšieho vývoja je zrejmé, kto bude ťahať za kratší koniec. Teoreticky

– hoci úplne nelogicky a neprirodzene – by doterajší charakter Múzea SNP nemusel byť ohrozený, ak by ho MO SR prebralo ako celok a ponechal jej postavenie nezávislej samostatnej inštitúcie s vlastnou právnou subjektivitou v rámci rezortu obrany. Takto by naozaj zostalo v postavení, aké má dnes v rezorte kultúry.

Lenže rozhodnutie hovorí o podriadení Múzea SNP Vojenskému historickému ústavu. VHÚ dokonca nebude múzeum riadiť ako svoju podriadenú inštitúciu, ono sa priamo stane jeho súčasťou. Presne takto sú dnes závislou súčasťou VHÚ múzeá v Piešťanoch a vo Svidníku.

...a stane sa len pobočkou

Vlaste ani nie múzeá. „Spoločne s Vojenským historickým múzeom s pobočkami vo Svidníku a Piešťanoch vytvorí logický trojuholník,“ napísal minister Nad'. Takže žiadne Múzeum SNP, celonárodná inštitúcia, ale obyčajná „pobočka“ – takto zafinoval minister Nad' svoje plány o budúcnosti Múzea SNP. On sa vlastne jeho likvidáciou vôbec netají.

Preto historik a univerzitný pedagóg Eduard Nižňanský varuje, že po tejto zmene bude Múzeum SNP iba „jedným z vojenských múzeí“ a pýta sa, prečo by mali politici chodiť oslavovať SNP do Banskej Bystrice. Po premene Múzea SNP na „pobočku“ VHÚ sa teda oslavy

Povstania pokojne môžu konať v Piešťanoch, vo Svidníku, v Bratislave – tam všade totiž pôsobí VHÚ so svojimi „pobočkami“.

Plán: zánik Múzea SNP

Minister Nad' sa zadúša, že tvrdenia o prepúšťaní nie sú pravdivé, ale pritom jeho cieľom je, aby „vojenský historici mohli užšie spolupracovať“, nebude prichádzať k triešteniu zdrojov“. Lenže v Múzeu SNP vojenský historici nepracujú, takže tých civilných musí najskôr povyhadzovať a prijať vojenských. Aby teda mohli spolupracovať s tými, ktorí sú vo VHÚ.

Navyše riadenie „zdrojov“ už teraz bude výlučne rezortnou záležitosťou, dokonca záležitosťou šéfa VHÚ, takže presun činnosti a ľudí z Bystrice do Bratislavy, aby nedochádzalo „k triešteniu zdrojov“, bude len otázkou obvyčajnej organizačnej zmeny. Jasné, že lietadlá z Piešťan a tanky zo Svidníka a Dukly do Bratislavy nikto presúvať nebude. Ale zjednotenie spisov a ľudí do jednej budovy... Aby sa ušetrilo...

Ministerka Milanová a (alebo) minister Nad' o zámeroch s Múzeom SNP celkom určite a dokázateľne klamú. A minister je taký netrepezlivý, že ani nie je schopný svoje odhodlanie zakryť. Ak sa udeje to, čo títo dvaja členovia vlády tajne upiekli, o likvidácii Múzea SNP nepochybujte. Nič iné totiž ich cieľom nie je.

Pribudne aj hrob Múzea SNP?

foto autor

Redakcia Bojovníka sa s otázkami ohľadom Múzea SNP obrátila aj na hovorkyňu ministerstva obrany. Napriek tomu, že sme na odpovede čakali týždeň, nedostali sme absolútne žiadnu, ani len formálnu reakciu.

Oprava

V predošlom čísle sme v článku Nový pomník osloboditeľom z Rumunska mylne uviedli, že

„atmosféru dotvorili v dobových uniformách... KVH Golianovci z Banskej Bystrice.“ Išlo o členov KVH

Dolina zo Španej Doliny, ktorým sa týmto redakcia ospravedľňuje.

Za Milanom Ftáčnikom

Braňo Ondruš

S veľkým zármutkom sme prijali správu o smrti politika a pedagóga, jedného zo zaslúžilých spolupracovníkov SZPB, bývalého ministra, poslanca NR SR, primátora Bratislavy a starostu Petržalky Milan Ftáčnika. Minulý týždeň, žiaľ, prehrál boj so zákernou chorobou.

Celé Slovensko ho poznalo ako aktívneho ľavicového politika, jedného z kľúčových aktérov prerodu KSS na modernú sociálnodemokratickú stranu, ako presadzovateľa inovatívneho školstva a informatizácie spoločnosti a úspešného komunálneho politika, človeka, ktorý vnášal do po-

litiky i riadenia štátu slušnosť a racionalitu. My, členovia SZPB, si však naň budeme pamätať aj ako na jedného z nás, neúnavného podporovateľa našej činnosti a šíriteľa poslania Zväzu. Nikdy, ani jediným slovom, činom, nedal príčinu pochybovať o jeho hlbokom demokratickom a antifašistickom presvedčení. A nikdy, ani jediným slovom, činom, sa tomuto presvedčeniu nesprenveril.

kom presvedčení. A nikdy, ani jediným slovom, činom, sa tomuto presvedčeniu nesprenveril.

Naopak, vždy sa aktívne zúčastňoval, či bol dokonca iniciátorom aktivít SZPB. Patril do malej skupinky ľudí, ktorí iniciovali obnovu pomníka dvom sovietskym vojakom na Malom Slavíne v lesoch nad Bratislavou, ako poslanec NR SR na ňu prispel i finančne. A najmä – od samého začiatku sa zúčastňoval a pomáhal pri organizácii každoročnej turisticko-prechádzky k tomuto pietnemu miestu. Vari jedinýkrát na podujatí nechýbal a vždy dokázal svojim príhovorom bezchybne vyjadriť po-

city, myšlienky a presvedčenie nás všetkých, ľavicových antifašistov.

V hbokej úcte a smútku sa

lúčime s človekom, ktorý nám bude veľmi chýbať a po ktorom zostane prázdne miesto. Prázdne miesto...

Kondolencia predsedu SZPB

Predseda SZPB Pavol Sečkář vyjadril v súvislosti s úmrtím Milana Ftáčnika najbližšej rodine a ostatným pozostalým hlbokú a úprimnú sústrasť. Zdôraznil, že so zosnulým ho spájalo osobné priateľstvo i spoločná pracovná minulosť.

Vysoko ocenil najmä prínos Milana Ftáčnika k činnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, s ktorým príkladne spolupracoval nech bol v ktorejkoľvek verejnej funkcii. Pavol Sečkář podčiarkol osobné nasadenie Milana Ftáčnika vždy, keď Zväz predsta-

vil akýkoľvek návrh na posilnenie antifašistickej výchovy na školách, alebo na organizáciu akéhokoľvek podujatia s cieľom uchovávať a budovať demokratické a antifašistické povedomie slovenskej verejnosti. A nikdy mu nezaležalo na tom, o aké veľké podujatie ide a koľko „politických bodov“ si zaň môže pripísať. SZPB cítil jeho podporu

a osobnú angažovanosť aj po skončení politickej kariéry.

Preto je odchod Milana Ftáčnika silnou ranou pre náš Zväz ako celok, i pre každého, kto s ním čo i len na chvíľu prišiel do kontaktu. Odišiel človek, ktorý nikdy nezakolísal pri presadzovaní sociálnej spravodlivosti a posilňovaní antifašistickej tradície Slovenskej republiky.

JUBILANTI ZO SZPB SA DOŽÍVAJÚ

- **Bacúch:** Filip Podolák 91 a Ján Kán (Gr.) 75 rokov.
- **Brezno 2:** Ján Kuňák 70 rokov a Ján Muránsky 65 rokov.
- **Cetuna:** Elena Roubalová 70 rokov.
- **Giraltovce:** Ľudmila Maťašová 96 rokov a Anna Mikulová 75 rokov.
- **Ladomírová:** Milan Haluška 70 rokov.
- **Liptovská Kokava:** Jaroslav Gajdoš 70 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Mária

- Ondrášová 75 rokov, Danuša Guziniaková 70 rokov a Jaroslav Hric 50 rokov.
- **Michalovce:** Ján Mikula 81 rokov a Ľudmila Krátka 70 rokov.
- **New York:** Aleksander Kuchtarov 50 rokov.
- **Pavlovce nad Uhom:** Zuzana Lepotová 89 rokov.
- **Porostov:** Mária Jakubová 70 rokov.
- **Porúbka:** Anna Kopiková 92 rokov.

- **Prievidza:** Oľga Cífferyová 88 rokov.
- **Strážske:** Margita Kočanová 85 rokov.
- **Stropkov:** Ilona Uhríková 70 rokov a Ján Uhrík 71 rokov.
- **Suché:** Ján Košičan 89 rokov.
- **Svidník:** Peter Klim 70 rokov, Michal Čičvara 70 rokov a Anna Feňová 60 rokov.
- **Vrbnica:** Mária Dobranská 75 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme.

Navždy sme sa rozlúčili

- **Brezno 1:** s 92-ročnou Melániou Křčovou.
- **Lučenec 3:** so 68-ročnou Helenou Kupčíkovou.
- **Nová Lesná:** s 80-ročným Jurajom Hronkinom.
- **Očová:** so 67-ročnou Annou Riečicovou.

- **Snakov:** s 82-ročným Andrejom Bobalikom.
- **Trenčín 2:** s 93-ročnou Júliou Polaškovou.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Pripomienka v Trebišove

Alexander Gergely, SZPB Trebišov

Ako prejav vďaky po 76. rokoch sme si v predvečer Dňa víťazstva 7. mája za účasti poslanca NR SR Róberta Pucího (Hlas – SD) uctili pamiatku osloboditeľov. Vence sme slávnostne položili k pamätníku Červenej armády na mestskom cintoríne v Trebišove.

Na pripomienke oslobodenia a ukončenia

2. svetovej vojny sa zúčastnili aj zástupcovia štátnej správy, samosprávy, mestských organizácií, ako aj ozbrojených síl SR. Je len samozrejme, že nechýbali ani členovia oblastného výboru, základných organizácií a členovia Klubu mladých Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

Pripomenuli sme si, že na našom cintoríne je pochovaných v 163 hrobách 258 sovietskych vojakov Červenej armády, ktorá nám priniesla slobodu.

Účastníci s poslancom NR SR Róbertom Pucim (Hlas-SD, tretí zľava).

foto autor

Pietny akt vo Zvolene

Ján Kašica, tajomník ObIV SZPB Zvolen

Aj po 76 rokoch si musíme pripomínať mílniky, ktoré výrazne ovplyvnili náš život a vývoj v spoločnosti. K tým, na ktoré nesmieme zabudnúť a ich poslanstvo musíme odovzdávať nastupujúcim generáciám patrí Deň víťazstva nad fašizmom a nacizmom.

Preto naša oblastná organizácia SZPB v spolupráci s okresným úradom 7. mája vzdala úctu našim osloboditeľom na cintoríne padlých Červenoarmejcov a cintoríne padlých vojakov Rumunskej kráľovskej armády. Napriek zložitej situácii sa na pietnom akte zúčastnil aj predseda SZPB Pavol Sečkář a prednostka okresného úradu Martina Mészáros Bariaková. V krátkych vystúpeniach našli spoločného menovateľa: aby sme nezabudli, kto nás oslobodil a aby sa história nezopakovala.

Naš zväz je nositeľom odkazu druhej svetovej vojny, SNP, pokračovateľom priamych účastníkov odboja a v súčasnosti združuje antifašistické sily v SR. Len spolupracou a podporou štátnych elít s našim Zväzom budeme môcť účinne čeliť neofašizmu.

Účastníci pietneho aktu vo Zvolene.

foto autor

Deň víťazstva - v ZSSR utajený sviatok

Ján Rohár

Deň víťazstva sprevádzajú v Rusku každoročne 9. mája mohutné oslavy. Nebolo tomu inak ani tento rok, keď bolo Červené námestie opäť svedkom veľkolepej vojenskej prehliadky. V Rusku v súčasnosti tento deň patrí jednoznačne medzi najvýznamnejšie sviatky krajiny. Lenže nebolo to tak vždy.

V roku 1945 – bezprostredne po ukončení 2. svetovej vojny – boli v Sovietskom zväze zavedené hneď dva sviatky, súvisiace s ukončením druhej svetovej vojny: Deň víťazstva nad Nemeckom (9. máj) a Deň víťazstva nad Japonskom (3. september). Oba tieto dni boli stanovené za dni pracovného pokoja určené na oslavu víťazstva.

Stalin nechcel z vojakov hrdinov...

Už v roku 1947 však došlo k významnej zmene a postup-

ne bol 3. september a nakoniec aj 9. máj určený za riadny, čiže bežný pracovný deň. Napriek tomu, že nešlo o voľný deň, 9. mája si, samozrejme, každoročne v ZSSR pripomínali ako Deň víťazstva, lenže v neporovnateľne menšej miere a výrazne skromnejšie než v súčasnosti. Nekonal sa žiadne vojenské prehliadky ani veľké zhromaždenia k tejto príležitosti.

Podľa viacerých zdrojov si sovietsky líder Josif V. Stalin neželal veľké oslavy Dňa víťazstva, nakoľko nešlo o komunistický sviatok a mal obavy z príveľkej glorifikácie niektorých vojenských veliteľov. Neželal si, aby boli priveľmi na očiach, priveľmi oslavovaní a priveľmi populárni. Obával sa totiž rizika zvýšenej kritiky nedostatkov sovietskeho systému zo strany bývalých vojakov – hrdinov. Držitelia rádov a medailí, ba aj hrdinovia Sovietskeho zväzu boli dokonca tri roky po vojne

zbavení všetkých pridelených výsad a finančných odmien.

...a Chruščov nechcel hrdinu zo Stalina

Po Stalinovej smrti a nástupe Nikitu Chruščova sa v ZSSR menilo všeličo, ale k zmene postoja voči 9. máju nedošlo. Napokon, jeho význam sa ešte viac znižoval, nakoľko sa nový so-

vietsky líder obával, že si ľudia budú spájať tento sviatok práve so zosnulým Stalinom.

Zmena nastala až s príchodom Leonida Iljiča Brežneva a to symbolicky na 20. výročie Dňa víťazstva, kedy sa v Moskve 9. mája prvýkrát konala slávnostná vojenská prehliadka. A v tomto období sa 9. máj stal opäť aj dňom pra-

covného pokoja, ktorým zostal až dodnes. Nasledujúca vojenská prehliadka sa však konala až o ďalších 20 rokov – 9. mája 1985. Potom prešli Sovieti na vojenské prehliadky v 5-ročných cykloch až nakoniec od roku 1995 už nová republika Ruská federácia začala vojenskú prehliadku na počesť víťazstva usporadúvať každoročne.

Ilustr. foto archív redakcie

Ukončíte násilie na Blízkom východe

Juraj Drotár

Medzinárodná federácia antifašistických združení (FIR) vyzýva k ukončeniu násillia na Blízkom východe. Izraelsko-palestínske zrážky sa začali pokusom presadiť politiku osídľovania, ktorú odsúdila OSN, a ktorá sa rovná vyhosteniu palestínskeho obyvateľstva vo východnom Jeruzaleme.

Generálny tajomník FIR Ulrich Schneider v tejto súvislosti pripomína, že nacionalistickí osadníci, ktorí si v tejto oblasti nárokujejú „židovské majetkové práva“ existujúce pred 70 rokmi, sa usilujú vystáť Palestínčanov. Na protesty proti nútenému vystaňovaniu a obmedzeniam pri návšteve islamských pietnych miest reagovala izraelská vláda represáliami. Vzápätí začalo na izraelské mestá raketami útočiť radikálne islamské hnutie Hamas.

Politický vabank na úkor ľudí

Izrael odpovedal masívnym bombardovaním, ničením civilnej infraštruktúry a ďalších zariadení. Lenže rozširovanie vojenských akcií z oboch strán nevyrieši tento problém. FIR apeluje na okamžité politické rozhovory o ukončení hrozby pre civilné obyvateľstvo.

Je zrejmé, že Hamas hrá predvolebný vabank a Benjaminovi Netanjahuovi záleží na politickom prežití aj na úkor izraelských a palestínskych civilistov. Keďže nie je schopný dosiahnuť vládnú väčšinu ani po opakovaných voľbách, využíva eskaláciu vojny, aby zabránil svojim politickým protivníkom vo formovaní novej vládnej koalície. Zároveň tak vyvíja tlaku na amerického prezidenta Joa Bidena, aby pokračoval v Trumpovej politike vo vzťahu k Jeruzalemu, čo by trvalo zabránilo politickému riešeniu vzťahov s Palestincami.

FIR žiada mierové riešenie

FIR sa rovnako, ako medzinárodní pozorovatelia obáva tretej Intifády, ktorá by si opäť vyžiadala stovky obetí medzi ľuďmi žijúcimi na Blízkom východe. FIR ako „veľvyslanec mieru pri OSN“ požaduje deeskaláciu podporovanú OSN. Hamas musí okamžite zastaviť raketové útoky na izraelské mestá. Izraelská armáda musí okamžite zastaviť útoky na Gazu. Vyzývame politických spojencov Izraela, aby jeho vláde dali jasne najavo, že nie sú pripravení podporiť vojenskú eskaláciu, ale že sa politickým rokovaním budú usilovať o mierové riešenie situácie.

Antisemitizmus v Amerike

Americká organizácia Anti-Defamation League upozorňuje, že vlni nahlásili Židia v USA 2024 antisemitských útokov, čo predstavuje nárast o 10 percent oproti predchádzajúcemu roku. Ide o jeden z najvyšších počtov útokov za posledných päť rokov.

Mnohé z incidentov využívali technologické a konšpiračné inovácie. Príkladom je tzv. Zoombombing. Ide o narúšanie stretnutí na internetovej platforme Zoom alebo iných online videohier antisemitskou žľou, rasizmom alebo vystavovaním svastiky. „Našli sme 196 takých antisemitských útokov a 114 sa ich zameralo na školy alebo synagógy,“ hovorí šéf organizácie Jonathan A. Greenblatt.

Napríklad v apríli narušil online kurz na strednej škole neznámy účastník, ktorý bombardoval učiteľa správami s textom „Horieť ako Žid“. V októbri niekto vtrhol do virtuálnej triedy v škole v New Yorku a zverejnil správy: „Zabite všetkých Židov, všetci ich potrestajte plynom.“ A v ďalšom prípade sa známy biely rasistický hacker naložil na päť relácií Zoom, v jednom prípade si pred stretnutím židovskej mládežníckej skupiny vytiahol tričko a odhalil tetovanie svastiky. (bo)

Nárast extrémizmu v USA

(Dokončenie zo str. 1)

Azda najviac na tom všetkom znepokojuje rastúci počet bývalých i súčasných príslušníkov armády v týchto hnutiach. V dokumente napríklad vystupuje extrémista, ktorý zastrešil policajta, a ktorý sa vyjadril, že sa zradikalizoval v jednotke Air Force. Na neslávnom útoku na Kapitol sa zúčastnilo zhruba 40 veteránov a aktívnych vojakov.

Ako naši neofašisti

Napriek tomu, že tento plán extrémistov bol verejne známy, ozbrojená ochrana parlamentu bola nepripravená a policajtov bolo na mieste činu málo. Útočníci sa dovnútra dostali takmer bez odporu. Ak by však išlo o ľavicových radikálov, po-

licia by dozaista nezaháľala. Na jednej strane sú mnohí príslušníci krajnej pravice súčasťou ozbrojených zložiek, na strane druhej útočia na políciu,

a nielen slovné. Polícia podľa nich predstavuje nástroj politikov na ovládanie a útlak nás. Nárast policajného násillia voči Afroameričanom im neprekáža.

Ilustr. foto pixabay

Lenže najradšej by sami vzali moc do rúk s ich podomácky vyrobenými samopalmi a pochybnými názormi na slobodu jednotlivca.

Thompson sa stretol aj s bývalým členom jednej zo spomínaných organizácií, ktorý sice naoko zmenil rétoriku, ale nie názory. Namiesto rasy sa začal viac zameriavať na ideológiu a svoje skutočné motívy zakryl povrchným nánosom umiernených názorov. Takmer na nerozoznanie od neofašistov a neonacistov na Slovensku, o ktorých všetci vedia, kto sú, ale pred zákonom sa zakrývajú uhladenými frázami.

Nezatvárajme oči

Nárast počtu príslušníkov pravícových extrémistických hnutí za posledných päť rokov je

v USA zreteľný, ako aj ich narastajúca odvaha konať bezohľadne, čím predstavujú skutočnú hrozbu pre slobodu a demokraciu. Nejednen člen Proud Boys či Boogaloo Bois je zároveň sympatizantom odkazu Adolfa Hitlera.

Autor dokumentu zdôrazňuje, že iba radikálna systematická zmena by si so silnejúcim extrémizmom vedúcim až k domácejmu terorizmu vedela poradiť. A. C. Thompson dáva dôležité súvislosti do kontextu a pomáha vytvoriť ucelený obraz súčasnej situácie v USA. A hoci ide o udalosti, ktoré nám môžu pripadať vzdialené, nárast neofašizmu nesmieme prehliadať, nech sa týka ktorejkoľvek krajiny sveta. Ide o globálny problém, ktorý sa bohužiaľ nevyhýba ani Slovensku.

Karol Drexler

Rodák z Banskej Štiavnice študoval a potom býval v Leviciach, ktoré na základe Viedenskej arbitráže zabralo na jeseň 1938 fašistické Maďarsko. Preto ho v roku 1944 mobilizovali do Horthyho armády. Na východnom fronte však rýchlo prešiel na stranu Sovietov. Zaradili ho do zostavy Svobodovcov – 3. československej samostatnej brigády 6. poľného práporu.

Výcvikové stredisko mali v Rimanove, no čoskoro sa ocitol na fronte pri ukrajinskom meste Sada Gura, v Sambore, na Dukle, ale aj v Liptove v okolí Pribyliny, Smrečian a Žiaru. Bojová cesta mladého Drexlera postupne pokračovala cez Vrútky, Strečno a Vsetín až do oslobodenej Prahy. Ako vojak prieskumník robil autentické frontové kresby a skice, ktoré v roku 1974 publikovalo vydavateľstvo Pallas pod názvom Z frontového skicára.

Drexler nebol odchovancom žiadnej špeciálnej výtvarnej školy, no svojím nesporným talentom napomohol pri načrtávaní topografických frontových situácií. Popri tom vznikol aj rozsiahlejší súbor kresieb a maliarskych skíc, v ktorých zaznamenával dramatické obrazy z frontu, ale aj dobové veduty východoslovenských a liptovských obcí v čase bojov a tesne po oslobodení.

Súbor týchto kresieb štetcom tušom, akvarelov, perom tušom, no i tempier a litografií má svoj námetový záber od duklianskeho bojiska až po oslavu prvého výročia oslobodenia Bratislavy. Diela z frontového skicára autor daroval v polovici 70. rokov minulého storočia Múzeu SNP v Banskej Bystrici.

Karol Drexler sa narodil 18. januára 1923 v Banskej Štiavnici. Gymnázium ukončil v Leviciach. Po oslobodení, už v závere roka 1945, za-

čal študovať na Oddelení kreslenia a maľovania Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave u profesora Gustáva Mallého, Dezidera Millyho a Jána Mudrocha. Po absolvovaní štúdia v roku 1949 vyučoval na gymnáziu vo Svätom Juri a pôsobil aj ako výtvarný redaktor. Od roku 1951 bol vo voľnom povolání.

Získal viaceré odbojárske, štátne a výtvarné vyznamenania. V roku 1973 mu udelili čestný titul zaslúžilý umelec. Súbežne pôsobil vo funkcii predsedu výboru Slovenského fondu výtvarných umení. Stal sa z neho vynikajúci maliar monumentalista, pričom hlavným podnetom a námetom tejto tvorby sa stali odkazy a hodnoty protifašistických tradícií, pomníky a pamätníky, pamätné miesta, vlastenectvo a krásy Slovenska.

Mal zásluhy pri regenerácii pomníkovej tvorby, ale aj pri rozvíjaní výtvarnej tvorby a jej uplatňovaní v architektonickom prostredí. V podmienkach socializmu čestne pomáhal prekonávať skromné pomery slovenského výtvarného sveta. Z monumentálnej tvorby treba spomenúť gobelín Cesta oslobodenia, Návrh na gobelín I. a jeho posledné dielo – nástennú maľbu na rodinnom dome na Krajinskej ceste vo Svätom Jure. Drexler je tiež autorom interiérovej výzdoby v mnohých budovách tohto vinárskeho mestečka.

Jeho dcéra, keramikárka, Silvia Brezianska (1954) získala výtvarné vzdelanie na Strednej škole umeleckého priemyslu v Bratislave. Vo svojej tvorbe čerpá námety podobne ako jej otec najmä z malokarpatského vinohradníckeho regiónu. Okrem úžitkovej a dekoratívnej keramiky sa venuje i monumentálnej tvorbe a keramickým plastikám.

Zaslúžilý umelec, akademický maliar a textilný výtvarník Karol Drexler zomrel 17. júla 2001 vo Svätom Juri, kde je aj pochovaný.

Ladislav Skrak

KD Na hliadke pri Dukle, litografia 1946.

KD Cesta oslobodenia, gobelín 1980. – Výrez.

pomôcky: PULP, AAR, DAKER, URK, UNTEN	polyfenylenoxid (skr.)	sidlo v Holandsku	ročné obdobie	citoslovce zvuku pri pleskaní	pomôcky: KEREK, SERAIL, ARE, OMA	od tejto chvíle	tamí	mužské meno	povýšenosť	autor výroku: JOHN RUSKIN	okúzlia	striebrlesklý kov	babka, po nemecky
kaša, po anglicky					palivo, po česky dole, po nemecky					otec			
1. časť tajničky										mračno			
osmina kruhu						prevencia							
						neoddaj sa spánku							
	povaha	osteň, po česky						orol, po nemecky				4. časť tajničky	sultánov palác
		3. časť tajničky						filmovací prístroj					
EČV Levic			okrúhly, po maďarsky					chyba					
			vápencová hornina					americká právnička					
ruské ukazovacie zámeno				smerom dozadu						sidlo v Estónsku			
				citovlovcie obdivu						tuná			
habká					hodvábná tkanina						obyvateľ Írska		
					najvyššia karta						predložka		
obje kovom						základná jednotka času							
						zužuj							
365 dní										arabské mužské meno			
druh čierneho korenia										odovzdal			

Správne vylúštenie tajničky z č. 8 znie: **Dokiaľ žijeme, učme sa žiť.** Knihu posielame Zuzane Ondkaninovej z Lukavice.

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

Na vaše otázky odpovedá košícký lekár MUDr. Ahmad Gharaibeh, PhD, MPH

Podľa krvných testov mám zvýšené protilátky na lepok. Asi za 14 dní mám ísť na gastro vyšetrenie. Praktická lekárka mi vravela, že, mám dodržovať bezlepkovú diétu, ale sestra v odbornej ambulancii tvrdí, že to ešte nie je isté. Chcela by som sa spýtať, či teda mám s diétou ešte počkať? Stanislava, Poprad

Pravdu má zdravotná sestra v odbornej ambulancii. V žiadnom prípade bezlepkovú diétu pred vyšetrením v odbornej gastrologickej ambulancii na neznášanlivosť lepku – čiže na celiakiu – nedodržujte. Takýto postup by totiž mohol vážne skresliť výsledky vyšetrenia. Musíte vydržať až na odborného lekára, ktorý by vám mal vyšetriť krv a urobiť biopsiu. Na základe týchto odborných vyšetrení vám potom dokáže stanoviť jasnú a jednoznačnú diagnózu a podľa nej sa potom máte zariadiť a regulovať (alebo neregulovať) svoje stravovanie. V prípade, že vám odborný lekár na základe výsledkov povie, že celiakiu naozaj máte, budete musieť po zvyšok života dodržovať prísnu bezlepkovú diétu. Držím palce, aby vám oznámil opak.

ZRNKÁ HUMORU

„Kedy si svet konečne vydýchne?“ pýtali sa v roku 1938 ustrašení Európania. A v Nemecku im antifasisti odpovedali:

„Keď Francova vdova prinesie k Stalinovej smrteľnej posteli správu, že Hitlera na Mussoliniho pohrebe zavraždili.“

* * *

Cez vojnu neskoro večer kráča zatemnenou berlínskou ulicou starší občan. Zrazu za sebou počuje: „Stát, lebo strelím.“ Objaví sa silueta starého revolvera. „Sem s peňaženkou!“ prikazuje lúpežný zlodej. „Či ste ma vylakali,“ s uľahčením vraví muž, „už som si myslel, že ste od gestapa.“

* * *

Po bombardovaní v Nemecku na bratislavskej stanici narieka ženička: „Škandál, polícia! Čo sú to za pomery?! Pred chvíľou som si sem postavila kufor a už je preč!“ „Tetka, nerozčuľujte sa,“ vraví jej okoloidúci. „Ja som bol minule v Lipsku a do rána bol preč nielen môj kufor, ale aj stanica.“

* * *

Keď šéf Úradu propagandy Tido

Gašpar videl, aký je neúspešný fašistický pozdrav „Na stráži!“, navrhol, aby sa Slováci vrátili k prostému „Dobrý deň.“ Na to vyskočil rozzúrený minister vnútra a hlavný veliteľ Hlinkovej gardy Šaňo Mach:

„Zapamätajte si, pokiaľ som tu ja, na Slovensku nijaký dobrý deň nebude!“

* * *

Hitler sa koncom marca 1945 rozhodol, že odovzdá moc Göringovi:

„Hermann, vojnu sme prehrali. Prevezmi moje miesto, odchádzam.“

„A kam, môj führer?“ „Najprv do Bratislavy, tam mám oddaných priateľov. Potom cez Španielsko do Argentíny.“

Adolf naozaj odcestuje, no na Göringov údiv sa o dva dni vráti.

„Môj führer, prečo si späť? Ved’ si tvrdil, že sme vojnu prehrali.“

„Áno, ale medzitým som si v bratislavskom denníku Slováč prečítal úvodník Konštantína Čulena. A vieš, že to s nami nie je až také zlé?“ (Podľa knihy Jána L. Kalinu Tisíc a jeden vtip)